

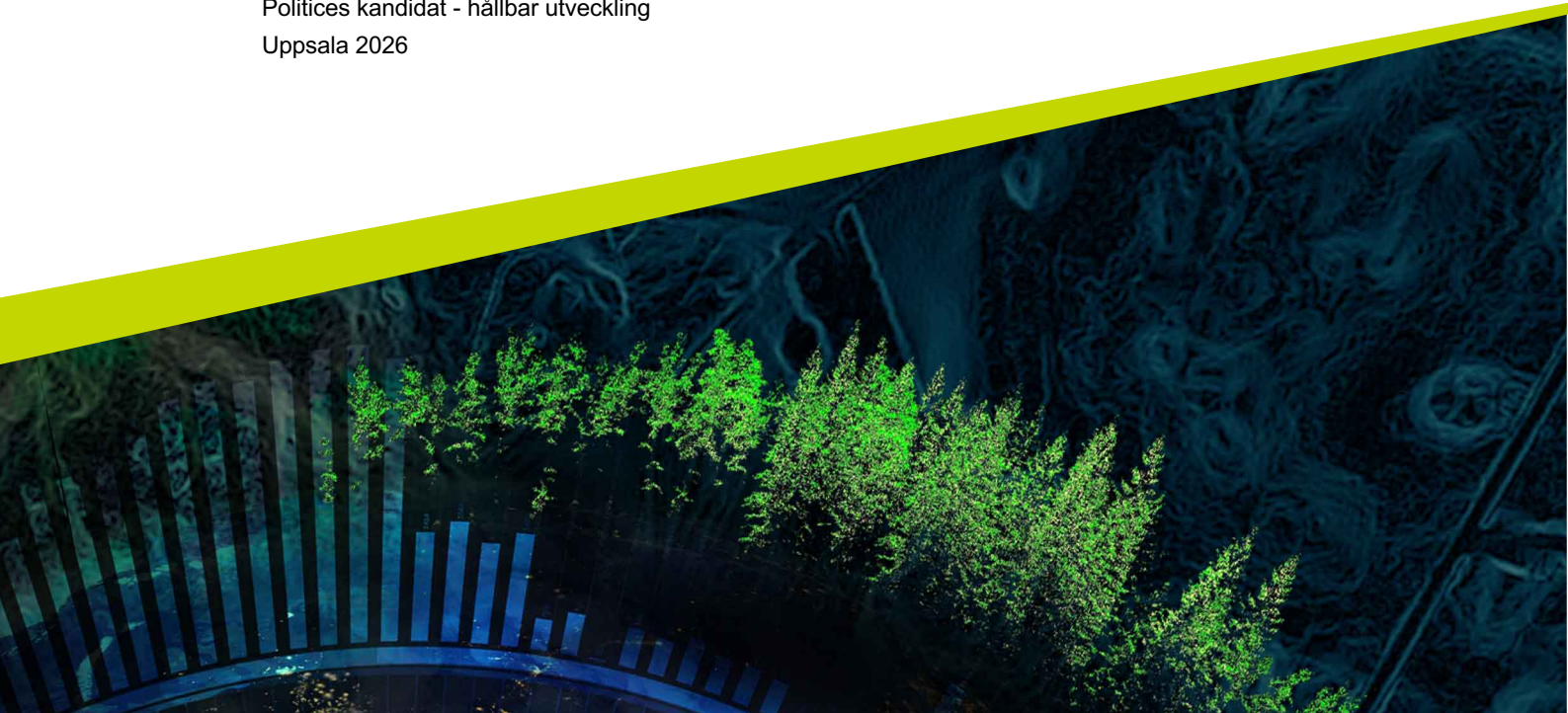

”Man får ju trollo lite inom systemet”

En fallstudie av strukturella begränsningar och handlingsutrymme för lokala livsmedelssystem inom offentlig upphandling i Uppsala kommun

Oskar Andersson och Sara Fransson

Examensarbete/Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Politics kandidat - hållbar utveckling
Uppsala 2026

"Man får ju trola lite inom systemet" - En fallstudie av strukturella begränsningar och handlingsutrymme för lokala livsmedelssystem inom offentlig upphandling i Uppsala kommun

"You've got to be a bit creative within the system" – A case study of structural constraints and room to manoeuvre for local food systems in public procurement in Uppsala municipality

Oskar Andersson och Sara Fransson

Handledare: Ildiko Asztalos Morell, Sveriges lantbruksuniversitet, Institution för stad och land
Examinator: Malin Beckman, Sveriges lantbruksuniversitet, institution för stad och land

Omfattning: 15 hp
Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E
Kurstitel: Självständigt arbete i Hållbar utveckling, G2E
Kurskod: EX1019
Program/utbildning: Politices kandidat - hållbar utveckling
Kursansvarig inst.: Institutionen för stad och land
Utgivningsort: Uppsala
Utgivningsår: 2026

Elektronisk publicering: <https://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Offentlig upphandling, närproducerade livsmedel, struktureringsteori, målkonflikter, livsmedelsberedskap, lokala livsmedelssystem

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap

Institutionen för stad och land

Avdelningen för landsbygdsutveckling

Sammanfattning

Denna studie tar sitt avstamp i den problematik som uppstår i arbetet med att öka andelen närproducerade livsmedel inom offentlig måltidsverksamhet, där hållbarhetsdimensioner, juridiska ramverk och praktiska förutsättningar ofta står i konflikt med varandra. Problematiken undersöks i relation till offentlig upphandling, kommunal styrning och lokala livsmedelssystem. Syftet är att, med hjälp av en kvalitativ intervjustudie, bidra med en fördjupad förståelse för hur arbetet med närproducerade livsmedel formas inom Uppsala kommuns offentliga måltidsverksamheten, samt vilka strukturella begränsningar, målkonflikter och strategier som präglar arbetet.

Studien utgår från Anthony Giddens struktureringsteori i kombination med begreppet målkonflikter för att analysera samspelet mellan aktörer och strukturer i det kommunala livsmedelsarbetet. Studiens resultat indikerar att det finns centrala begränsningar i arbetet, vilka främst består av LOU, upphandlingens utformning, logistik och avsaknad av entydig definition. Aktörerna har utvecklat olika strategier inom systemet; till exempel samverkan, pilotprojekt och anpassning av upphandlingssystemet. Hållbarhetsbegreppet har breddats, där lokal har fått större betydelse i arbetet med hållbara offentliga måltider.

Nyckelord: Offentlig upphandling, närproducerade livsmedel, struktureringsteori, målkonflikter, livsmedelsberedskap, lokala livsmedelssystem

Abstract

This study examines the challenges associated with increasing the proportions of locally produced food within the public meal services, where sustainability ambitions, legal frameworks and practical conditions often conflict with one another. The phenomenon is examined in relation to public procurement, municipal governance and local food systems. The purpose of this study is to provide a deeper understanding of how efforts to incorporate locally produced food are shaped within Uppsala municipality's public meal operations, as well as the structural limitations, goal conflicts and strategies that shape this work. Data were collected through semi-structured interviews.

The study applies Anthony Giddens' structuration theory in combination with the concept of "trade-offs" to analyse the interaction between actors and structures within the municipal food system. The results indicate several key limitations in efforts to increase the use of locally produced food within public meal services. These limitations include public procurement legislation, the design of procurement processes, logistics and the absence of a clear definition of what "local origin" means. The actors involved have developed various strategies to navigate the system, such as extensive co-operation between relevant actors, pilot projects and adaptation within the procurement system. The concept of sustainability has been broadened, with local origin being given greater significance in the effort towards sustainable public meals.

Keywords: Public procurement, structuration theory, trade-offs, food resilience, local food systems.

Innehållsförteckning

1.	Inledning	7
1.1	Uppsala som fallstudie	8
1.2	Syfte och frågeställning	9
1.3	Avgränsningar	9
1.4	Disposition	10
2.	Bakgrund	11
2.1	Hållbar utveckling i de offentliga köken	11
2.2	Närproducerade livsmedel.....	12
2.2.1	Definition av närproducerade livsmedel	13
2.3	Offentlig upphandling och LOU	13
2.4	Kommuners arbete med närproducerat livsmedel.....	14
2.4.1	Uppsala kommuns organisation och måltidsservice	15
3.	Teoretiskt ramverk	17
3.1	Struktureringsteori	17
3.2	Målkonflikter i hållbar offentlig livsmedelsupphandling.....	18
4.	Metod	20
4.1	Semistrukturerade intervjuer	20
4.2	Urval och genomförande	20
4.3	Forskningsetiska överväganden.....	22
4.4	Metodologiska överväganden.....	22
4.5	Arbetsfördelning och samarbete.....	23
4.6	Användning av AI-verktyg.....	23
5.	Resultat och diskussion	24
5.1	Strukturella begränsningar	24
5.1.1	Lagen om offentlig upphandling	24
5.1.2	Upphandlingens utformning och inläsningar	26
5.1.3	Avsaknad av definition och uppföljning	27
5.1.4	Logistik och distributionssystem.....	29
5.2	Målkonflikter i arbetet med hållbar livsmedelsupphandling	31
5.2.1	Ekonomiska mål mot hållbarhetsambitioner.....	31
5.2.2	Konkurrerande hållbarhetsmål	32
5.2.3	Hållbarhetsmål och praktisk genomförbarhet.....	34
5.3	Strategier för att hantera strukturella begränsningar	35
5.3.1	Anpassning av upphandlingssystemet och kravställning	35
5.3.2	Pilotprojekt och testverksamhet	37
5.3.3	Samverkan, dialog och kompetensstöd	38
6.	Slutsats	40

7. Referenser 42

1. Inledning

Livsmedelssystemet står idag för en betydande del av både de globala och nationella växthusgasutsläppen. På en global nivå står livsmedelskonsumtionen för omkring 25–30 procent av världens utsläpp (Ritchie 2021), och i Sverige står 18 procent av utsläppen från maten vi äter (Naturvårdsverket 2025). Av de sju planetära gränser som i dagsläget anses vara överskridna är fem direkt kopplade till hur vi producerar och konsumerar mat. Samtidigt påverkas livsmedelssystemets stabilitet av oförutsedda störningar, såsom klimatförändringar, biodiversitetsförlust, krig och kriser (Stockholm Resilience Centre 2025).

Hållbara livsmedelssystem är en komplex fråga som omfattar ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter som ömsesidigt är beroende av varandra. Närproducerade livsmedel kan förstås som en central del i arbetet med hållbara livsmedelssystem (Alvstad et al. 2024), vilket har bidragit till ett ökat intresse för att utveckla olika strategier, både inom forskning och politik. En alltmer uppmärksammas ansats är att stärka lokala livsmedelssystem i syfte att bidra till starkare lokala ekonomier, säkerställa en långsiktig livsmedelsförsörjning och minska dess miljöpåverkan. I Sveriges Livsmedelsstrategi 2.0 lyfts många aspekter kring utvecklingen av livsmedelssystem, bland annat att det kan bidra till hållbarhet och öka Sveriges förmåga att stå emot störningar. Ett annat centralt fokus är att öka andelen svenskproducerade livsmedel på marknaden (Livsmedelsstrategin 2.0 2025).

Parallellt lyfts också kommunernas roll i arbetet med att utveckla lokala livsmedelssystem. Kommunernas organisation präglas av närhet, både internt och i relation till producenter och medborgare, vilket i sin tur bidrar till möjligheter för samarbete. Då det är de som ansvarar för den offentliga måltidsverksamheten, fysiska planeringen och den lokala utvecklingen är det således de som anses ha de bästa förutsättningar för att driva utvecklingen framåt. Kommuner kan genom offentlig upphandling påverka efterfrågan och stödja lokala producenter (Livsmedelsstrategin 2.0 2025; Landsbygdsnätverket 2026).

Trots detta finns det stora utmaningar och osäkerheter med detta arbete då det kan finnas starka juridiska och ekonomiska strukturer som både möjliggör och begränsar handlingsutrymmet för både stora och små aktörer. För att förstå hur den lokala omställningen faktiskt sker i en social praktik är det intressant att undersöka hur samspelet ser ut mellan olika begränsande strukturer och tjänstepersonernas förmåga att kunna utöva agens (Andersson et al. 2026).

1.1 Uppsala som fallstudie

För att få en djupare förståelse för hur dessa politiska mål och nationella utmaningar omsätts i praktiken, utgår studien från Uppsala kommun som en fallstudie. Uppsala utgör ett särskilt relevant fall utifrån flera anledningar. Uppsala är en av Sveriges snabbast växande städer. Kommunen har en betydligt högre andel jordbruksmark (25 procent) jämfört med det nationella genomsnittet på 8 procent vilket innebär att det finns förutsättningar för en betydande lokal produktionskapacitet som kan tillvaratas för att stärka lokala livsmedelssystem (Nikodinoska et al. 2018).

I relation till hur politisk styrning och förändrade prioriteringar påverkar andra hållbarhetsmål, såsom exempelvis andelen närproducerat är Uppsala i detta sammanhang ett intressant fall. Det har kunnat identifieras starka ambitioner kring ekologisk produktion inom kommunen, men att förändrade förutsättningar har lett till att målet har behövt skäras ner på. Måltidsservice, som är den största beställaren av offentliga måltiderna, anslog år 2021 om 100 procent ekologiskt till år 2023 men detta ändrades till 75 procent ekologiskt till år 2030. Målet har dock under år 2025 backat, från 56 procent till 46 procent (Uppsala kommun 2026). Denna utveckling speglar en nationell trend där man kunnat identifiera nedskärningen av ekologiska mål i flera kommuner i Sverige. En studie visar att det kan finnas målkonflikter mellan hållbarhet och ett ökat fokus på beredskapsfrågor, och att det ökade fokuset kan ligga till grund för nedskärningen (Alvstad et al. 2024).

Det finns en uttalad politisk vilja i Uppsala att främja det lokala och flera etablerade lokala samarbeten inom Måltidsservice i kommunen. Det finns även indikationer på att Uppsala ligger i framkant med frågor kopplade till lokala livsmedelssystem jämfört med andra kommuner. Samtidigt kvarstår frågor kring i vilken utsträckning kommunen faktiskt har handlingsutrymme, verktyg och resurser för att kunna utveckla arbetet med lokala livsmedelssystem.

Sammantaget gör den relativt höga andelen jordbruksmark, den potentiella målkonflikten rörande ekologiska livsmedel, den kommunala viljan och indikationen på att kommunen ligger i framkant Uppsala till ett strategiskt intressant fall att undersöka. Förhoppningen är att studien kan bidra med underlag för andra kommuners arbete med hållbara offentliga måltider.

1.2 Syfte och frågeställning

Mot denna bakgrund syftar studien till att undersöka hur arbetet med närproducerade livsmedel formas och hanteras i Uppsala kommun inom ramen för kommunens hållbarhetsarbete och offentliga måltider. Studien syftar även till att identifiera vilka strukturella begränsningar och målkonflikter som påverkar aktörerna i arbetet med närproducerade livsmedel, vilket handlingsutrymme aktörerna har inom offentlig upphandling, samt vilka strategier som används inom det kommunala livsmedelssystemet för att hantera dessa begränsningar. För att uppnå syftet besvaras följande huvudfrågeställning:

- Hur formas arbetet med närproducerade livsmedel inom Uppsala kommuns offentliga måltidsverksamhet?

Tre underfrågor används som stöd för att besvara huvudfrågan:

- Vilka strukturella begränsningar och målkonflikter påverkar aktörerna i arbetet med närproducerade livsmedel?
- Vilket handlingsutrymme har olika aktörer i arbetet med att främja närproducerade livsmedel inom offentlig upphandling?
- Vilka strategier används för att hantera dessa begränsningar?

1.3 Avgränsningar

Studien avgränsas till kommunala tjänstepersonernas erfarenheter, kompletterat med ett lokalt leverantörsperspektiv. Detta eftersom arbetet kan förstås som format i samspelet mellan offentliga och privata aktörer inom livsmedelssystem. Studien omfattar däremot inte politiska beslutsfattare eller konsumentperspektiv. Därutöver kommer vi även fokusera på processer kring upphandling och inköp. Även nationella och EU-politiska processer, såsom LOU (Lagen om offentlig upphandling), beaktas då dessa i högsta grad utgör viktiga ramvillkor för handlingsutrymmet. Studien avgränsas till den offentliga sektorns måltidsverksamhet, vi kommer alltså exkludera privata konsumtionsmönster eller livsmedelshandel utanför offentlig sektor. Samtliga dimensioner av hållbarhetsbegreppet kommer att beaktas då dessa tätt samspelar. Vi kommer även exkludera hälsoaspekterna av de kommunala måltiderna på grund av uppsatsens omfattning, trots att detta är en förekommande avvägning som tjänstepersonerna konsekvent behöver förhålla sig till. Eftersom resultaten är kontextbundna syftar studien främst till analytisk generalisering snarare än statistisk generalisering.

1.4 Disposition

Uppsatsen är disponerad utifrån sex kapitel. Kapitel ett presenterar studiens problemformulering, studiens relevans, syfte och frågeställningar samt avgränsningar. I kapitel två presenteras en relativt utförlig bakgrund och tidigare forskning då det ansågs vara viktigt för vår undersökning. Därefter, i kapitel tre, presenteras Anthony Giddens struktureringsteori i kombination med begreppet målkonflikter. I kapitel fyra beskrivs den valda metoden, en kvalitativ intervjustudie med semistrukturerade intervjuer samt studiens metodologiska överväganden. I det femte kapitlet presenteras det empiriska materialet med tillhörande diskussion i relation till tidigare forskning och teori. Slutligen, i kapitel sex, sammanfattas studiens slutsatser som ramar in de viktigaste insikterna och besvarar frågeställningarna.

2. Bakgrund

Nedan presenteras den kunskapskontext, tidigare forskning och de centrala begrepp som ligger till grund för studiens fokus på närproducerade livsmedel inom offentlig verksamhet.

2.1 Hållbar utveckling i de offentliga köken

Hållbar utveckling förstås genom tre ömsesidigt beroende dimensioner: ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Enligt Brundtlandkommissionen, som utgör en av de mest citerade källorna, lyder definitionen:

”Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.” (Our Common Future, 1987).

Molin (2023) beskriver att forskning om hållbar offentlig livsmedelsupphandling (Sustainable Public Procurement, SPP) visar att förståelsen för hur dessa dimensioner operationaliseras har ökat under de senaste decennierna, men att prioriteringarna i praktiken ofta skiljer sig kraftigt åt beroende på lokala kontexter. Molin et al. (2021) pekar vidare på att trots den vidsträckta enigheten om att arbeta mot dessa mål finns det ett glapp mellan politiska hållbarhetsmål och mätbara resultat. Exempelvis antas lokala livsmedel ofta bidra till ökad hållbarhet, trots att effekterna inte alltid undersöks empiriskt. Detta kan till viss del bero på att det är resurskrävande att räkna på effekterna av alla inköp vilket kan leda till förenklade antaganden.

Inom den kommunala måltidsverksamheten behöver tjänstepersoner konsekvent göra avvägningar mellan hållbarhetsmål, då dessa inte alltid är förenliga i praktiken. Den ekologiska dimensionen lägger fokus på klimatpåverkan och resursanvändning. Specifikt minskning av matsvinn, användning av ekologiskt och närproducerad mat. Inom den sociala dimensionen fokuserar man främst på hälsa och rättvisa. Fokus ligger utöver detta på huruvida tillgången till näringsriktiga och säkra livsmedel ser ut. Slutligen har den ekonomiska dimensionen en inriktning på kostnadseffektivitet och inkludering av små företag i den offentliga upphandlingen (Molin et al. 2021). Med beaktande av ovanstående används de tre dimensionerna av hållbar utveckling för att undersöka vilka målkonflikter som uppstår och hur kommunen navigerar mellan dessa.

2.2 Närproducerade livsmedel

Intresset för närproducerade livsmedel har under de senaste åren ökat, särskilt i relation till omställningen mot mer hållbara livsmedelssystem. Utvecklingen motiveras utifrån flera faktorer. Utifrån ett beredskapsperspektiv behöver vi minska beroendet av importerade livsmedel och kritiska insatsvaror, såsom gödsel och foder, för att därigenom minska sårbarheten i långa globala leveranskedjor och öka resiliensen. Detta har blivit särskilt påtagligt i samband med coronapandemin och kriget i Ukraina, vilket har synliggjort behovet av säkra livsmedelskedjor. Tendall et al. (2015) definierar resiliens som livsmedelssystemets förmåga att över tid säkerställa tillgången till tillräcklig, lämplig och tillgänglig mat, även vid olika typer av störningar och kriser.

Dessutom bidrar lokala livsmedelssystem till stöd för det lokala näringslivet, skapar sysselsättning, bevarar ett öppet landskap samt främjar en närmare koppling mellan producenter och konsumenter. Tack vare strikta nationella regleringar kring bland annat djurhälsa och gödselhantering kan svensk produktion ses som ett argument för att stärka hållbarheten. Närproducerade livsmedel har också en föreställning att vara mer hälsosam än konventionellt producerade livsmedel (Granvik 2012).

Trots de positiva föreställningarna kring det lokala är kopplingen mellan närproducerad och miljömässig hållbarhet komplex. Ett ensidigt fokus på endast transportkedjan riskerar att leda till förenklade antaganden om att närproducerade livsmedel automatiskt är hållbara. Granvik (2012) diskuterar begreppet "the local trap" (ursprungligen myntat av Born och Purcell, 2006), som innefattar antagandet att det "lokala" i sig inte är lika med hållbart. Forskning visar att koldioxidutsläpp egentligen står för en förhållandevis liten del av miljöpåverkan jämfört med exempelvis produktionsmetoder och insatsvaror. De största klimatvinster uppnås genom att minska användningen av externa resurser, såsom konstgödsel och importerat foder, med upp till 88 procent, och på samma gång öka kolinlagringen i marken (Granstedt & Thomsson 2022).

Däremot är förutsättningarna att kontrollera och underlätta spårbarhet betydligt enklare ifall verksamheten är belägen i Sverige (Bosona 2013). Majoriteten av Sveriges utsläpp från livsmedelskonsumtionen sker utanför landet eftersom vi är starkt beroende av import. Mer än två tredjedelar av utsläppen genereras utomlands (Yang 2022). Detta indikerar att det finns ett stort behov av att i större utsträckning ha produktionen av livsmedel inom landet, vilket ger oss möjlighet att påverka produktionens klimatpåverkan. Detta ligger i linje med Bosonas (2013) argument ovan, då vi med minskad import möjliggör både ett aktivt miljömässigt ansvarstagande och en bättre kontroll över produktionen.

2.2.1 Definition av närproducerade livsmedel

Det finns ingen enhetlig definition av vad närproducerade livsmedel innebär, mer än att det ska produceras nära den plats där varan säljs. Vad som ligger i ordet "nära" är dock inte fastställt (Konsumentverket 2024). Detta leder i sin tur till försvårande möjligheter att samla och föra statistik över andelen närproducerade i de offentliga köken. Det saknas även tydliga riktlinjer kring ifall råvaror och insatsvaror behöver vara lokala. Exempelvis kan apelsinmarmelad som är producerad lokalt betraktas som närproducerad om apelsinerna är importerade? (Röös & Wivstad 2019). Granvik et al. (2026) visar att endast 28 procent av Sveriges kommuner har en fastställd definition, vilket leder till att kommuner närmar sig arbetet på varierande sätt. Det medför en källa till osäkerhet kring hur långtgående krav man ska ställa.

2.3 Offentlig upphandling och LOU

Kommuners arbete med hållbara måltider behöver genomföras inom ramen för lagen (2016:1145) om offentlig upphandling (LOU). Detta innebär att hållbarhetsmål behöver balanseras mot upphandlingslagstiftningens krav och principer. Lagen är grundad på EU:s direktiv som syftar till att främja fri rörlighet för varor och tjänster. Upphandlingsprocessen ska präglas av konkurrens, objektivitet, transparens och likabehandling, vilket i Sverige är nedtecknat i lagen om offentlig upphandling LOU (SFS 2016:1145). Detta innebär att samtliga leverantörer ska ges likvärdiga möjligheter att konkurrera på marknaden. Den offentliga upphandlingen ska användas som ett strategiskt verktyg som både integrerar miljömässig- och social hållbarhetshänsyn (Regeringskansliet 2025).

Lagstiftningen skapar dock en inneboende spänning i förhållande till de politiska ambitionerna att öka andelen närproducerade livsmedel. Eftersom kommuner inte får ge företräde åt lokala leverantörer enbart baserat på varans geografiska ursprung, kan detta skapa en osäkerhet vid kravställning (Granvik 2012). Kommuner måste till följd av detta hitta innovativa förslag och formulera alternativa krav för att nå sina uppsatta hållbarhetsmål. Istället för att sätta direkta krav på "lokal mat" kan de formulera upphandlingskrav kopplade till exempelvis djurskydd eller miljöstandarder som motsvarar svenska lagar (Krautscheid et al. 2025).

Trots att regelverket är strikt kring offentlig upphandling, så finns det således ett visst handlingsutrymme för kommuner att använda offentlig upphandling som ett effektivt verktyg för att främja en mer hållbar livsmedelsproduktion. Konkurrensen kan stärkas genom att underlätta för små företag att delta i offentliga affärer. Detta kan på längre sikt leda till både ökad sysselsättning och ökad tillväxt då det lokala näringslivet stärks (Regeringskansliet 2025). Detta

illustrerar en målkonflikt mellan EU:s lagstiftning som ska främja rörlighet och den nationella viljan att inkludera små, lokala företag för att öka sysselsättningen. Frågan om hur kommunen navigerar mellan dessa juridiska begränsningar och hållbarhetsdimensioner är en central del för att förstå arbetet med närproducerade livsmedel.

2.4 Kommuners arbete med närproducerat livsmedel

Flera forskningspublikationer har kunnat identifiera den offentliga måltidens potential i omställningen till ett mer hållbart och resiliert livsmedelssystem (Alvstad et al. 2024). Kommunerna köper årligen in livsmedel för stora summor, totalt 8,2 miljarder kronor år 2023 (SILO 2023). Ungefär en tredjedel av befolkningen äter en offentlig måltid varje dag i skolor, äldreboenden och sjukhus (Alvstad et al. 2024).

Offentliga måltider utgör således en stor marknadsandel och utifrån vilka typer av livsmedel som kommunerna väljer att köpa in kan de styra och påverka livsmedelssystemet. Emellertid har frågor om livsmedelsberedskap fått ökad betydelse i svensk politik. Det föreslogs att en ny livsmedelsberedskapslag (SOU:2024:8) skulle träda i kraft den 1 januari 2025, där staten, kommunerna och det privata näringslivet skulle dela på ansvaret. Även om processen har fördröjts illustrerar den nya lagen hur beredskapsfrågor fått en alltmer central roll om livsmedelssystemets framtid. Kommunen framstår i sammanhanget som en viktig aktör i omställningen mot mer resilienta livsmedelssystem.

Det finns även en tydlig politisk vilja att främja närproducerat, närmare sagt 86 procent av svenska kommuner uppger detta. 47 procent (nästan hälften) hade en måltidspolicy/kostpolicy som på något sätt främjar utvecklingen av lokala livsmedelssystem. Dock är det endast 24 procent av kommunerna som har fastställt mätbara mål för andelen närproducerat i sina upphandlingar (Andersson 2024). Detta kan indikera att det finns ett glapp mellan kommunala ambitioner och den praktiska verksamheten.

En möjlig förklaring till glappet är att den offentliga upphandlingen har blivit en alltmer komplex process i takt med att den i större utsträckning används som ett politiskt styrmedel. Detta leder till att fler och mer komplicerade krav ställs på leverantörerna, vilka likväl kan uppfattas som otydliga. Detta leder i sin tur till försvårande omständigheter för leverantörerna att leverera livsmedel till den offentliga måltiden vilket även kan bidra till att upphandlingar endast får ett begränsat antal anbud (Sundén 2023; Regeringskansliet 2025).

En ytterligare förklaring som lyfts i forskningen är brist på kommunala resurser i form av personal och finansiering (Andersson 2024). Även

livsmedelsgrossisternas dominans lyfts som en utmaning. Då det endast finns ett fåtal aktörer som dominerar marknaden, blir beroendet av dessa starkt. Eftersom grossisterna ofta har sina lager på ett få ställen i landet kan detta innebära längre transportkedjor och bidra till en ökad sårbarhet utifrån ett resiliensperspektiv (Alvstad et al. 2024).

Trots detta finns det förslag på åtgärder och strategier för att utveckla arbetet. Ett exempel är Dynamisk inköpssystem (DIS), vilket innebär att man delar upp stora upphandlingar i mindre delar. På så sätt kan även producenter med mindre eller begränsad leveranskapacitet lämna anbud (Upphandlingsmyndigheten u.å.). Ett annat centralt hinder är kommunernas interna silostrukturer. Detta innebär att upphandlingsenheter, kostenheter och miljöförvaltningar tenderar att arbeta isolerat från varandra. Forskning lyfter att för att omsätta de politiska målen så behövs en mer integrerad planering. Ett framgångstecken kan också vara att ha en specifik koordinator som har mandat att leda samarbetet mellan de olika avdelningarna (Andersson et al. 2026).

Ett exempel på en kommun som arbetar med ett mer integrerat helhetsperspektiv är Södertälje. De har bland annat utvecklat projektet Matlust, som syftar till att stärka små företags tillväxt och hållbar utveckling. Projektet beskrivs som en arena för samarbete mellan kommunen, regionen och näringslivet vilket leder till att små livsmedelsproduktioner får ta mer ”plats”, samtidigt som de kan diskutera hinder och lösningar kopplade till livsmedelssystem. Detta har i sin tur lett till att politiska mål effektivt omsätts i praktisk handling i de offentliga köken. Genom detta får tjänstepersonernas legitimitet, mandat och budget för att kunna samarbeta över förvaltningsgränserna (Ståhl 2024).

2.4.1 Uppsala kommuns organisation och måltidsservice

Kommunen har cirka 250 000 invånare och är Sveriges fjärde största kommun. På grund av storleken är kommunen både en stor kund och en stor leverantör av livsmedel och måltider. Uppsala kommun köper in varor och livsmedel genom olika leverantörer där avtal förhandlas och fastställs genom offentlig upphandling (Uppsala kommun 2025a).

Upphandlingsprocessen utgörs av faserna förberedelse, genomförande och leverans. I förberedelsefasen där behovs- och marknadsanalyser identifieras för att lägga grunden till kravställning. Under genomförandet annonseras upphandlingen digitalt genom TendSign. Anbuderna prövas mot kraven och utvärderas för att utse det mest ekonomiskt fördelaktiga alternativet. Slutligen så avslutas processen med avtalstilldelning. Realisering av leveransen görs i enlighet med LOU:s principer (Upphandlingsmyndigheten u.å.).

Uppsala Kommuns upphandlingsverksamhet har en övergripande styrning med operativt ansvar inom nämnder och kommunala bolag. Det övergripande ansvaret för att kommunens mål och riktlinjer följs ligger på kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen är ansvarig för styrningssamordningen av kommunens upphandlingar samt revidering av de riktlinjer som kommunen har kring verksamheten. Varje enskild nämnd respektive bolag ansvarar sedan för sitt eget inköpsbehov. Bolagen och nämnderna har även möjlighet att genomföra egna upphandlingar, således är upphandlingsverksamheten till viss grad decentraliserad (Uppsala kommun 2025).

Måltidsservice är Uppsala kommuns interna verksamhet för de offentliga måltiderna inom kommunen. Måltidsservice fungerar som en intern leverantör i den kommunala verksamheten och serverar ca 45 000 måltider varje dag. Verksamheten består av en centraliserad ledningscentral där till exempel menysättning och inköp görs. Den andra delen av verksamheten är köken. Måltidsservice serverar måltider på 100 förskolor, 60 grundskolor, sex gymnasieskolor, sju seniorrestauranger och 17 boenden. Totalt sett har måltidsservice en årlig kostnad på cirka 391 miljoner kronor. I samband med detta görs inköp av livsmedel för 175 miljoner kronor. De utgör följaktligen en central aktör inom kommunens livsmedelsverksamhet. Måltidsservice arbetar som nämnt i stycket ovan med egna upphandlingar och har egna specifika krav i upphandlingsprocesserna (Uppsala kommun 2025a).

3. Teoretiskt ramverk

Kapitlet nedan presenterar studiens teoretiska ramverk samt ett tillhörande centralt begrepp som används för att uppfylla studiens syfte. Kapitlet inleds med att presentera struktureringsteori för att därefter beskriva målkonflikter.

Struktureringsteori kommer att användas som ett verktyg för att synliggöra relationerna mellan de kommunala strukturella begränsningarna och aktörernas handlingsutrymme i arbetet med närproducerade livsmedel. Målkonflikter som analytiskt begrepp kommer att användas för att undersöka de spänningar som uppstår mellan olika mål, samt hur dessa hanteras i praktiken.

Studien bygger på ett förhållandevis fåtal intervjuer. Detta medför att vi inte generaliserar resultaten statistiskt, utan snarare försöker skapa en djupare analytisk förståelse för arbetet med närproducerade livsmedel. Teorin används därför som ett analytiskt verktyg för att tolka det empiriska materialet vi får fram från intervjuerna och sätta dessa resultat i ett större sammanhang. Som Dannefjord (1999) uttrycker det: ”All data kan vara empiri, men ingen data är empiri förrän man har en teori som ställer frågor där dessa data utgör en del av svaret.” Med detta menas att empiriska data inte blir meningsfulla förrän de sätts i relation till de teoretiska frågor som ställs.

3.1 Struktureringsteori

Det teoretiska ramverket utgår från Anthony Giddens struktureringsteori, som behandlar förhållandet mellan aktörer och strukturer i samhället. En bärande utgångspunkt är att sociala strukturer både möjliggör och begränsar människors handlande, vilket Giddens definierar som *strukturens dualitet* (Aakvaag 2008).

Strukturer beskrivs som regler och resurser som organiserar sociala praktiker över tid och rum. Reglerna delas in i *tolkningsschema* och *legitimering* (normer). Tolkningsscheman fungerar som kognitiva recept som aktörer använder för att ge mening åt sin omvärld. I denna studie är det relevant hur begreppet närproducerat förstås trots avsaknaden av fastställd definition. Legitimering handlar om de normer som bestämmer vad som anses vara ett korrekt och acceptabelt handlande inom en viss struktur. I denna studie utgör LOU en kraftfull normativ struktur som styr vad tjänstepersonerna uppfattar som juridiskt möjligt.

Resurser avser de medel som aktörer använder för att påverka ett handlingsförlopp, exempelvis ekonomiska, organisatoriska eller kunskapsmässiga resurser. Dessa resurser kan delas upp i *allokativa-* och *auktorativa resurser*. Allokativa resurser är kontrollen över materiella ting, exempelvis pengar och

teknik. Auktorativa resurser är förmågan att styra över andra individer, exempelvis organisera, samordna och kompetens. Strukturerna upprätthålls och reproduceras genom mänskliga handlingar (ibid).

Det görs därtill också en distinktion mellan *diskursivt*- och *praktiskt medvetande*. Diskursivt medvetande avser det aktörer kan sätta ord på och förklara, exempelvis upphandlingsregler. Praktiskt medvetande handlar om den tysta, rutinmässiga kunskap som aktörer använder för att navigera i vardagen utan att aktivt tänka på hur det ska genomföras.

Aktörer beskrivs som handlande och kunniga individer med möjlighet att påverka sin omgivning. Handlingsförmåga (*agens*) innebär att aktörer inte enbart anpassar sig till strukturer utan också har möjlighet att påverka strukturerna genom sitt handlande. Samtidigt som aktörer kan påverka strukturerna sker allt handlande inom ramen för de strukturer som finns, vilket därmed både begränsar och möjliggörs av strukturerna. Aktörers handlande kan dessutom få oavsiktliga konsekvenser som över tid bidrar till att nya villkor och strukturer skapas (ibid).

Ett annat centralt begrepp är *reflexiv handlingsreglering*, vilket innebär att aktörer kontinuerligt reflekterar över och anpassar sitt handlande i relation till rådande strukturer. Individer följer inte enbart regler passivt, utan tolkar och justerar sina handlingar aktivt. Sociala system reproduceras genom återkommande handlingar, men kan också förändras när aktörer förändrar sitt sätt att handla.

Teorin möjliggör analys av hur individers vardagliga handlingar kan kopplas samman med mer omfattande institutionella processer. I denna studie används teorin för att synliggöra och analysera samspelet mellan aktörer och strukturer. Särskilt kommer fokus ligga på att hur lagstiftning, ekonomiska förutsättning och resurser påverkar tjänstepersonernas handlingsutrymme, samt hur aktörer på samma gång försöker skapa möjligheter genom strategier inom ramen för dessa strukturer.

3.2 Målkonflikter i hållbar offentlig livsmedelsupphandling

Som komplement till struktureringsteori används målkonflikter som ett analytiskt begrepp i studien eftersom hållbar offentlig livsmedelsupphandling i hög grad präglas av flera parallella mål på samma gång. Målen är inte alltid förenliga i praktiken. Detta kan ge upphov till målkonflikter vilket uppstår när uppfyllandet av ett mål begränsar eller förhindrar uppfyllandet av ett annat mål (Koch & Sauer 2024).

Enligt Molin et al. (2024) utgörs den offentliga livsmedelsupphandlingen av flertal målkonflikter. En central sådan är målkonflikten mellan "low-price" modellen och ambitionen att köpa hållbara livsmedel av hög kvalitet. Pris antas oftast värderas högst vid utvärdering av anbud. Detta leder följaktligen till en målkonflikt då det skapar hinder för små lokala producenter att konkurrera enbart med pris. Denna bild kompletteras med Lassen et al. (2023) som också menar att ekonomin skapar hinder, då upphandlare saknar mandat att ställa krav som medför merkostnader utan ett tydligt politiskt godkännande eller budgetstöd. Vidare menar de att det finns en målkonflikt rörande viljan att stötta lokala producenter men att det krockar med osäkerheter kring deras förmåga att leverera tillräckliga volymer samt kökens bristande resurser och personal för att hantera oprocessade råvaror. Detta är endast några exempel på målkonflikter som kan uppstå i den offentliga livsmedelsupphandlingen. Som analytiskt begrepp kommer målkonflikter således användas för att analysera hur ekonomiska, ekologiska och sociala mål ibland konkurrerar med varandra.

4. Metod

För att undersöka hur Uppsala kommun arbetar med närproducerade livsmedel användes en kvalitativ intervjustudie. Metoden användes för att samla in information om människors uppfattningar och erfarenheter. Den eftersträvar resonerande svar med längre beskrivningar. Metoden bedömdes lämplig då studien syftar till att undersöka hur arbetet formas genom att intervjua olika aktörers upplevelser och erfarenheter kopplat till begränsningar, målkonflikter, handlingsutrymme och strategier (Alvehus et al. 2024).

4.1 Semistrukturerade intervjuer

Studien använde kvalitativa semistrukturerade intervjuer, en metod som inkluderar både struktur och öppenhet genom förbestämda teman och öppna frågor. Detta medförde en stabil grund för jämförelsearbetet vid analysen av de transkriberade intervjuerna, medan den flexibla frågeföljden tillät informanterna att fördjupa sina resonemang inom den specifika kontexten. Metoden erbjuder utrymme för oväntade insikter. Detta innebär i sin tur att nya följdfrågor kan komma att ställas kring nya perspektiv som vi i förarbetet inte hade förutsett, men som visade sig vara relevanta. (Alvehus et al. 2024).

Valet av metod är kopplat till studiens specifika frågeställning där vi vill undersöka hur arbetet formas och hur aktörerna använder sitt handlingsutrymme inom strukturen. Eftersom studien fokuserar på begrepp såsom exempelvis agens och reflexiv handlingsreglering som innefattar sociala processer, ansågs det i stort sett som en förutsättning att använda sig av kvalitativa intervjuer. Detta för att komma bortom de formella reglerna i policydokument och i stället nå in i den sociala praktiken där informanterna fritt kan resonera kring deras upplevelser, både kopplat till utmaningar och möjligheter. Vid förarbetet blev det tydligt att tillgängliga policydokument inte gav en tillräckligt nyanserad bild av hur arbetet faktiskt såg ut. En enkät eller strikt utformad intervju bedömdes inte relevant eftersom de alternativen inte på samma sätt kan fånga de komplexa erfarenheter som denna studie är ute efter.

4.2 Urval och genomförande

Ett strategiskt urval användes för att identifiera relevanta intervjupersoner som vi bedömde kunde ge intressant svar på vår forskningsfråga genom deras relevanta kunskap och erfarenheter (Alvehus et al. 2024). Då studien syftar till att undersöka hur arbetet med frågor kring lokala livsmedel hanteras inom Uppsala kommun har det varit naturligt att söka efter informanter som har god kännedom

om dessa processer. Strategiskt har urvalet följaktligen inriktats mot aktörer och tjänstepersoner som har direkt insyn i upphandling, styrning och hållbarhetsarbetet. Urvalet omfattade följande fem roller: hållbarhetssamordnare, livsmedelupphandlare, en chef vid måltidsservice, en lokal leverantör till måltidsservice och en tjänsteperson inom Uppsala kommun.

Urvalet syftade till att fånga olika perspektiv inom det kommunala livsmedelssystemet, både på strategisk och operativ nivå, vilket möjliggjorde en nyanserad förståelse av hur arbetet genomförs. Livsmedelupphandlaren och hållbarhetssamordnaren bidrog med insikter om övergripande strategier medan chefen för Måltidsservice i högre grad kunde ge insikter kring den dagliga verksamheten. Den lokala leverantören inkluderades i intervjumaterialet för att bredda perspektivet om leverantörernas ansvar i livsmedelskedjan samt vilka hinder de upplever i arbetet.

Sammanlagt utfördes fem intervjuer, varav tre genomfördes på zoom. Intervjuerna varade i cirka 45 minuter under mars och april månad. Intervjupersonerna kontaktades via mejl och spelades in med mikrofoner för att säkerställa god ljudkvalitet samt underlätta transkriberingen. Informanterna har varit medvetna om att intervjuerna har spelats in.

Som förberedelse inför intervjuerna gjordes en intervjuguide med övergripande teman och tillhörande frågor. Samtliga intervjuguiden följde i huvudsak samma teman för bättre jämförbarhet vid analysen, med undantag för intervjuguiden med en leverantör. Där anpassades frågorna för att spegla dennes roll och ansvarsområde jämfört med tjänstepersonerna inom Uppsala kommun. Intervjuguiden följde i övrigt konsekvent följande teman: *rollbeskrivning, närproducerade livsmedel, hållbarhetsbegreppet, offentlig upphandling, målkonflikter, hinder och möjligheter i arbetet, resurser och organisatoriska förutsättningar samt utveckling och framtid.*

Analysen av materialet har genomförts genom tematisk kodning. Först transkriberades materialet för att få en bred och översiktlig förståelse för materialet. Därefter lästes materialet igenom ännu en gång för att därefter utföra en tematisk kodning. Koderna identifieras utifrån vår forskningsfråga, syfte och tillhörande begrepp. De initiala koderna var *styrning och regelverk, organisation och ansvarsfördelning, upphandlingens utformning, begränsningar i praktiken, målkonflikter, beredskap, definition av närproducerat, strategier för att möjliggöra lokalt, handlingsutrymme/agens, hållbarhetsdimensioner/prioriteringar.* Sedan grupperades de initiala koderna i bredare teman som utgör underrubrikerna i kapitel 5. Dessa teman och mönster hjälpte oss att göra vår analys strukturerad (Alvehus et al. 2024).

4.3 Forskningsetiska överväganden

Etiska överväganden har varit centrala i arbetet. Samtliga intervjupersoner har anonymiserats med endast deras titel för samtliga intervjupersoner för att skydda deras identitet. En av intervjupersonerna ville inte ha sin titel nämnd, och benämns därav som ”en tjänsteperson inom kommunen”. Orsaken till anonymiseringen är att Uppsala kommuns organisation kan uppfattas som relativt intern, vilket kan medföra en risk att enskilda aktörer enklare kan identifieras ifall de namnges. Detta innebär att full anonymisering inte har utlovats då varderas intervjupersons befattning har definierats i arbetet. Anledningen till denna avvägning är för att ge en nödvändig kontext i sammanhanget samtidigt som vi av etiska skäl har velat skydda informanternas integritet (Alvehus et al. 2024). Vetenskapsrådet (2024) har formulerat forskningsetiska principer. Vi har använt dessa på följande sätt: samtliga informanter var medvetna om vad vår forskning handlade om och att de fick avbryta sitt deltagande när de ville. Det är endast vi som har haft tillgång till inspelningarna och de transkriberade intervjuerna, och de har endast använts i syfte för vår studie. Bakgrundsinformation som inte är relevant för vår undersökning har inte använts. Samtliga informanter har blivit tilldelade en informations- och samtyckesblankett. Denna innehöll information om studiens syfte och behandling av personuppgifter. Samtycke från samtliga informanter samlades in före intervjuerna.

4.4 Metodologiska överväganden

Studien baserades på fem intervjuer, vilket medförde både fördelar och nackdelar som är viktiga att beakta. Antalet intervjuer kan betraktas som för få i förhållande till studiens omfång och syfte. Som ovan nämnt, bör resultatet därmed förstås utifrån sin specifika kontext snarare än som statistiskt representativa för Sveriges kommuner. Trots de relativt få intervjuerna har det strategiska urvalet säkerställt att vi fått de viktigaste perspektiven gällande frågeställningen. Vidare ansågs en viss grad av mättnad av information kunnat uppfyllas då ingen ytterligare aktör bedömdes tillföra nya insikter (Alvehus et al. 2024).

En utmaning med metoden är att informanterna kan ha en rädsla för felsägningar, utelämnande av information samt uttryck av kritiska åsikter mot kommunen. Orsaken kan bero på maktrelationer eller en osäkerhet kring ifall deras uttalanden kan leda till negativa konsekvenser. Detta kan leda till en snedvriden bild av hur verksamheten ser ut. Eftersom Uppsala kommuns organisation kan uppfattas som relativt intern finns det risk att enskilda aktörer lättare kan identifieras utifrån sina arbetsroller eller ansvarsområden. Mot denna bakgrund har anonymiseringen varit särskilt viktig för att skapa en trygg intervjumiljö (ibid).

Vår förförståelse och subjektivitet om frågor kring livsmedelssystem och kommunal organisation kan oundvikligen ha påverkat hur vi tolkar materialet. Oavsett strävan efter objektivitet så kan vi inte säkerställa att dessa inte kan färga resultaten. Det är viktigt att vara medveten om vår närvaro i forskningen och vi har försökt uppnå detta genom reflektion av vår egen roll i arbetet. Under processen har vi dock strävat efter en hög grad av reflexivitet, där vi konsekvent har granskat vår närvaro i forskningsprocessen för att säkerställa att resultatet är baserat på vetenskapliga antaganden och inte personliga (ibid).

4.5 Arbetsfördelning och samarbete

Studien genomfördes av två författare i ett nära samarbete under hela processen. Arbetet har delvis fördelats mellan författarna, där vi har haft ett huvudsakligt ansvar för olika delar. Samtliga delar har granskats och diskuterats gemensamt under och efter skrivprocessen, vilket säkerställt att båda författarna kan ta fullt ansvar för uppsatsens olika delar. Ett schema har upprättats för att strukturera arbetet och säkerställa en överblick över arbetets process.

Vid genomförandet av analysen lades särskild vikt vid att arbeta tillsammans, då det ansågs för komplext att arbeta på varsitt håll. Då analysen krävde att flera teoretiska dimensioner vägs in på samma gång, ansågs en uppdelning kunna riskera att vi tolkade materialet olika vilket skulle medföra försvårande omständigheter i längden. Det gemensamma arbetet har möjliggjort nyanserade diskussioner om hur resultaten kan problematiseras i relation till tidigare forskning och teoretiska ramverk.

4.6 Användning av AI-verktyg

Under arbetets gång har AI-verktyg använts i processen för stöd i upprättandet av intervjuguiderna samt språk- och grammatikkontroll. AI-verktyg har även använts i transkriberingsarbetet av intervjuerna. Dessa verktyg har enbart använts som hjälpmedel i våra egna roller i forskningsprocessen.

5. Resultat och diskussion

I följande avsnitt analyseras det empiriska materialet utifrån studiens teoretiska ramverk och syfte. Analysen är strukturerad utifrån tre huvudteman med tillhörande underrubriker, vilka har identifierats genom den tematiska analysen. Genom denna analysstruktur ämnar kapitlet visa hur arbetet med närproducerade livsmedel formas i samspelet mellan strukturella begränsningar, målkonflikter och aktörernas handlingsutrymme.

Diskussionen tar sin utgångspunkt i följande struktureringsteoretiska begrepp; *strukturens dualitet, tolkningsschema, legitimering, praktiskt- och diskursivt medvetande, allokativa- och auktorativa resurser, agens och reflexiv handlingsreglering*. Därutöver används målkonflikter som ett kompletterande analytiskt begrepp för att förstå de spänningar som uppstår mellan olika hållbarhetsmål. Målkonflikter kommer både användas som en analytisk lins, och de identifierade spänningarna utgör samtidigt empiriska fynd. Dessa analyseras i relation till struktureringsteori för att förklara varför konflikter uppstår.

5.1 Strukturella begränsningar

I det empiriska materialet framkommer det att arbetet med närproducerade livsmedel i offentlig måltidsverksamhet präglas av flera strukturella begränsningar. Dessa tycks påverka aktörernas möjligheter att omsätta politiska ambitioner i praktiken.

5.1.1 Lagen om offentlig upphandling

Samtliga informanter lyfter lagen om offentlig upphandling som det största strukturella hindret eftersom man inte får ställa krav om geografiskt ursprung på inköpta livsmedel. Samtliga informanter upplevde det som en utmaning att kringgå ramverket. Som upphandlaren uttrycker det: ”Vi får inte skriva närproducerat.” Upphandlaren berättar att det kan vara jobbigt eftersom de tvingas säga nej till beställarnas önskemål för att inte bryta mot principen om likabehandling. Detta går att koppla till Aakvaag (2008) som redogör för struktureringsteori och dess principer. LOU kan utifrån teorin ses som en legitimeringsstruktur som sätter ramarna för vad som anses vara ett acceptabelt juridiskt handlande. I och med detta påverkar det vilka strategier tjänstepersonerna upplever är genomförbara.

Det har kunnat konstateras att det finns en ambition att jobba med dessa frågor. Hållbarhetssamordnaren säger följande:

...man ska jobba mer lokalt ...vi tycker också att vi känner det, i hela kommunen att man jobbar för dessa frågor. Och det gäller inte bara olika livsmedel, det är alla leverantörsområden.

Trots detta krockar ambitionerna med de rättsliga ramarna, som ovan beskrivit, syftar till att upprätthålla en fri inre marknad i EU.

Detta resultat tyder på att förändringsarbetet kring närproducerat i praktiken kan ses som en pågående process inom ramen för befintliga organisatoriska, logistiska och juridiska strukturer. Lagen är både möjliggörande och begränsande. Å ena sidan möjliggör den ett rättssäkert upphandlingsförfarande, men å andra sidan begränsar det tjänstepersonernas politiska vilja och agens att gynna lokala livsmedelssystem (Aakvaag 2008).

Det har framkommit i materialet att lagstiftningen inte tolkas enhetligt i Europa. Chefen för måltidsservice konstaterar att Sverige har en striktare tillämpning än andra europeiska länder, vilket missgynnar svensk lokalproduktion. Detta innebär att samma lagstiftning kan skapa olika grader av handlingsutrymme beroende på implementeringen på en nationell nivå. Chefen uttrycker även följande:

Däremot kan vi komma runt det när vi ”trollar”. Det blir lite löjligt att man letar efter kryphål som korta transporter. Det är bättre att titta på andra europeiska länder hur de tolkar lagen och ta efter det som passar oss.

Detta resultat kan tydas som att chefen för måltidsservice anser att den nuvarande nationella tolkningen behöver förändras.

Resultatet pekar på att strukturen reproduceras genom aktörernas olika tillämpningar beroende på land, och att handlingsutrymmet formas av nationella tolkningar snarare än bara den skrivna lagen (Aakvaag 2008). Handlingsutrymmet kan således tyckas inte vara förutbestämt av EU utan begränsas lokalt i Sverige. Vidare väcker resultatet frågor kring hur strikt lagen behöver tolkas i den svenska kontexten kopplat till specifikt närproducerat, särskilt då samma lagstiftning tillämpas mindre restriktivt i andra europeiska länder. Likväl kan resultatet tyda på att lagen är viktig då den säkerställer god livsmedelskvalitet.

Ur ett beredskapsperspektiv beskrivs situationen med LOU enligt chefen för måltidsservice som ”riktigt illa” då oförmågan att gynna lokala alternativ riskerar att utarma den inhemska livsmedelsproduktionen vid framtida kriser. Globala marknadsprinciper och lokala beredskapsmål hamnar i konflikt med varandra. Frågan om fri konkurrens blir i dagens situation också en fråga om resiliens och nationell försörjningsfråga. Resultatet kan förstås som att informanterna upplever att den svenska tillämpningen av LOU kan behöva omvärderas i ljuset av ett förändrat säkerhetspolitiskt läge.

5.1.2 Upphandlingens utformning och inlåsnings

Den offentliga upphandlingen präglas av omfattande processer och administrering, vilket skapar inlåsnings. Upphandlingarna och deras avtal upprättas på en period av fyra år åt gången, vilket innebär att kommunen är bunden av de anbudspriser och produkter som fastställdes i upphandlingen. Möjligheten att lägga till ytterligare produkter är alltså begränsad under avtalsperioden. En tjänsteperson inom Uppsala kommun berättar att endast tio procent av avtalets värde får läggas till under avtalets gång. Flera informanter nämner avtalslängden som problematisk, där chefen för måltidsservice nämner att det skapar tröghet då förändringar främst kan genomföras vid nya avtalsperioder.

Avtalen kan, liksom LOU, förstås som en legitimeringsstruktur (Aakvaag 2008). Genom att samma arbetsätt reproduceras över tid skapas en normativ ordning (att följa avtalet), och avtalen kan ses prioriterade framför politiska ambitioner. Detta illustrerar också strukturens dualitet; de långvariga avtalen kan förstås skapa stabilitet och administrativ effektivitet men utgör även ett hinder för snabb anpassning. ”10-procentsregeln” är också en del av legitimeringsstrukturen. Den sätter en absolut gräns för aktörernas agens. Även om aktörerna hittar en lokal aktör under avtalsperioden, är det svårt att skala upp samarbetet.

Upphandlingssystemets utformning tenderar att gynna större aktörer. I Sverige finns det generellt ett fåtal stora grossister som levererar till majoriteten av kommunerna. Chefen för måltidsservice beskriver följande:

Vi har två stora livsmedelsleverantörer i Sverige...de har liksom utarmat hela marknaden, alltså tagit bort konkurrens...Vi hade en jättestor grönsakshandlare som vi köpte alla grönsaker från tidigare som låg norr om Uppsala. Vid nästa upphandlingstillfälle kom en av de stora leverantörerna med ett lägre bud och konkurrerade ut dem, vilket gjorde att de gick i konkurs.

Eftersom upphandlingarna i hög grad bygger på att kunna uppfylla avtalets krav till lägst pris samt förmågan att leverera stora volymer skapas tydliga fördelar för storskaliga aktörer. Detta är i enlighet med forskningen från Alvstad et al. (2024), som visar att de stora livsmedelsgrossisterna utarmar lokala producenter då de har större förutsättningar att kunna anpassa sig, vilket leder till en sänkt livsmedelsberedskap.

Med hänsyn till citaten i föregående stycke, alltså att det endast finns två stora livsmedelsleverantörer i Sverige, betyder detta också att det endast är dem som kan svara på de större offentliga upphandlingarna. Kommunen behöver själva agera genom att exempelvis bryta ut livsmedel ifall de vill främja lokala aktörer. Utifrån vår tolkning av informanternas uppgifter kan detta innebära ekonomiska risker för mindre producenter. Detta eftersom de mindre leverantörerna behöver

anpassa sig till upphandlingarnas krav på stora volymer. Upphandlingens utformning fungerar här som en legitimeringsstruktur som i praktiken gynnar huvudgrossister. De befintliga rutinerna reproducerar den redan etablerade marknadsstrukturen eftersom man konsekvent fortsätter att prioritera lägsta pris och en omfattande volym (Aakvaag 2008).

Ett ytterligare administrativt hinder är upphandlingssystemets komplexitet. Upphandlaren beskriver att enbart huvudgrossistavtalet omfattar omkring 500 olika artiklar där varje artikel måste granskas manuellt (handpåläggning) för att säkerställa att den uppfyller specifika krav. Arbetet kräver resurser både för kontroll och uppföljning. Upphandlaren poängterar att det inte är märkligt ifall någon detalj missas under utvärderingen på grund av den stora volymen. Kommunen använder ett upphandlingssystem kallat "TendSign", vilket enligt flera respondenter både sätter höga administrativa krav på leverantörerna och tjänstepersonerna.

Detta kan förstås som ännu en brist på allokativa resurser för både mindre aktörer och tjänstepersoner i form av system, logistik och teknik. Systemet kräver teknisk kompetens som mindre aktörer kan ha begränsad tillgång till. Den stora mängden varor medför även att detaljer riskerar att missas av tjänstepersoner i utvärderingen. Det kan också tolkas som att handpåläggningen är ett exempel på praktiskt medvetande, då det är en tyst rutinmässig skicklighet som tjänstepersonerna har utvecklat för att kunna upptäcka detaljer utan att varje gång behöva tänka aktivt på de juridiska ramarna (Aakvaag 2008). Utöver detta kan det indikera att kommunerna använder upphandling för att styra mot specifika mål, citerat från hållbarhetssamordnaren "som en offentlig verksamhet ska man ställa hållbarhetskrav i upphandling." Resultatet kan förstås i enlighet med Sundén (2023), där den offentliga upphandlingsprocessens utformning beskrivs som en komplex process eftersom den används för att uppnå flera politiska mål, exempelvis konkurrens och hållbarhet parallellt.

5.1.3 Avsaknad av definition och uppföljning

Samtliga informanter uppgav att begreppet närproducerat saknar en entydig och gemensam definition inom kommunen. Informanterna betonade att begreppet varierar beroende på sammanhang och geografisk plats. Som chefen för måltidsservice uttrycker det: "Det är en definitionsfråga, vad är närproducerat? Är det Uppsala, Skåne-gränsen eller Europa?" Även upphandlaren problematiserar begreppets flytande karaktär genom att ställa den retoriska frågan "Jaha, men vad är närproducerad där?" i relation till produkter som bananer. Detta nyanserar Granvik et al. (2026) forskning, som visar att endast 28 procent av Sveriges kommuner har en definition. Uppsala tillhör därmed en majoritet vilket enligt Granvik et al (2026) skapar osäkerhet kring hur långtgående krav man bör ställa.

Ur ett struktureringssteoretiskt perspektiv kan detta förstås som att när en enhetlig definition saknas blir strukturen ”svag”. Aktörerna tvingas själva fylla begreppet utifrån sina egna erfarenheter och praktiska förutsättningar vilket de gör genom sitt praktiska medvetande (Aakvaag 2008).

Trots otydligheten fanns det informanter som uppgav fördelar med avsaknaden av en definition. Hållbarhetssamordnaren nämner att det kan finnas en ”befrielse” i att kunna anpassa kraven efter vad marknaden klarar av för den specifika varan. Därtill exemplifierar hållbarhetssamordnaren med att jämföra honung och kött. Vid en upphandling av honung är det möjligt att ha en snävare definition där lokalt kan innebära Uppsalas lokalområde jämfört med kött, där man sannolikt behöver utvidga det geografiska området. ”Befrielsen” i att inte ha en fast definition kan vara ett exempel på utövande av agens, då aktörerna ges större frihet att anpassa kraven efter marknaden. Alltså kan en svag struktur på samma sätt också möjliggöra flexibilitet (Aakvaag 2008).

Emellertid framkommer det att bristen på en tydlig definition medför institutionella begränsningar vilket skapar svårigheter att föra statistik och ställa mätbara politiska mål. En tjänsteperson inom Uppsala kommun konstaterar:

Om det skulle finnas ett mål på det eller ett politiskt beslut, då skulle man ju också behöva ta fram en definition...vi har aldrig satt någon speciell gräns, i och med att vi aldrig följer upp det

Tjänstepersonen konstaterar dessutom att en definition är en förutsättning för att ens kunna upprätta ett mål. Utan kännedom om nuläget riskerar uppföljningen att bli osystematisk. Därmed påverkar inte avsaknaden av definitionen endast hur begreppet förstås, utan även det praktiska arbetet. Detta kan ses som en brist på allokativa resurser i form av statistik och uppföljningssystem (Aakvaag 2008). Detta kan även ses i ljuset av (Andersson 2024) som utifrån hennes studie kunnat konstatera att endast 24 procent av kommunerna hade fastställda mätbara mål för andelen närproducerat. Denna trend bekräftas även i detta sammanhang då chefen för måltidsservice indirekt säger att de inte har upprättat ett mål.

En tjänsteperson inom Uppsala kommun berättar även att avsaknaden av ursprungsmärkning utgör en ytterligare barriär. Tjänstepersonen berättar att det finns en stark vilja att arbeta med dessa frågor men att det saknas verktyg för att kunna mäta varorna. Idag märks livsmedel ofta bara med ”Sverige” eller ”EU”, vilket medför att det inte är tekniskt möjligt att identifiera varor som har ursprung från exempelvis ”Uppland”. Resultatet kan kopplas till Molin et al. (2024) som pekar på ett glapp mellan politiska ambitioner och mätbara resultat, där hållbarhetsmål ofta bygger på antaganden snarare än systematisk uppföljning.

Utöver den begreppsliga osäkerheten framkommer även att uppföljning av mål kan ske decentraliserat och variera mellan verksamheter. En tjänsteperson inom Uppsala kommun beskriver följande:

Sen kan det vara att man följer upp målen på olika sätt i olika verksamheter...Om vi tar eko-målet till exempel, så följs det kanske inte upp så centralt, utan det har varit lite egenintresse om man har velat nappa på det målet eller inte.

Resultatet visar tendenser till att ansvaret kring uppföljning har legat på varje verksamhet. Detta ligger i linje med (Andersson et al. 2026) som visar att enheter tenderar att arbeta isolerat, vilket kan försvåra arbetet med uppfyllande av mål.

Strukturens dualitet framträder även i detta sammanhang. Avsaknaden av definition fungerar som möjliggörande av agens samtidigt som den hindrar allokativa resurser i form av statistik. Det kan även kopplas till legitimering, där det istället blir det upp till varje lokal enhet att skapa sina egna normer för vad som anses vara rätt (Aakvaag 2008). Resultatet pekar på att det finns risk för att organisationen inte går mot samma håll, utan att det övergripande resultatet blir spretigt och svårt att utvärdera på systemnivå. Detta aktualiserar också problematiken att osäkerhet kring definitionen kan leda till att aktörer förlitar sig på befintliga arbetssätt och etablerade leverantörer. Genom att välja det man känner till (grossisterna) slipper man risken att göra fel när definitionerna är otydliga vilket skapa en trygghet för dem. Detta kan bidra till att befintliga strukturer reproduceras.

Informanternas beskrivningar av uppföljningsarbete skilde sig till viss del dock åt, där vissa beskrev arbetet uppdelat och andra integrerat. Resultatet kan förstås som att det saknas en gemensam bild av hur det organisatoriska arbetet faktiskt upplevs. Trots att uppföljningen är oklar framkommer det att man under senare år har försökt stärka uppföljningsarbetet genom hållbarhetssamordnare, stickprovskontroller och nya digitala systemstöd.

5.1.4 Logistik och distributionssystem

Logistiken utgör en central materiell barriär för lokala producenter. Kravet på att leverera direkt till varje enskilt kök (Uppsala har cirka 180 kök) kan ses som en strukturell barriär då det styr hur distributionen måste organiseras (Aakvaag 2008). VD:n för den kommunala leverantören berättar att en kommunal distributionscentral skulle medföra mer jämlika förutsättningar för mindre producenter gentemot de stora grossisterna, som har större resurser för egen leverans. Exempelvis kan de leverera nästan alla varugrupper i samma flöde, vilket är extremt tidseffektivt jämfört med att hantera flera avtal från en mängd olika lokala småproducenter. Detta konkretiseras ytterligare med en jämförelse med Dalarna:

Alltså ett annat upplägg som de har uppe i Dalarna, det är ju att de har en egen distributionscentral. För jag menar här i Uppsala så kör vi ut till alla köken. Medan där i Dalarna, då kan man leverera till ett ställe och sen fixar kommunen resten.

I Uppsala idag krävs det att leverantörer själva distribuerar sina varor till ett stort antal kök. Logistiken blir en stor belastning för en liten lokal producent eftersom de inte har samma resurser. De ekonomiska konsekvenserna blir särskilt tydliga för mindre producenter, då det anses vara ekonomiskt ohållbart att köra ut små volymer till många olika platser. Som VD:n uttrycker det: ”Ska du leverera en bricka ägg... det kan du ju inte låta en bil rulla för det”. Småskaligheten riskerar snarare att bli en finansiell belastning än en tillgång.

Resultatet illustrerar hur kommunala strategier skapar olika handlingsmöjligheter för agens, då Dalarnas strategi har sänkt tröskeln för leverantörer att kunna komma in på marknaden. Distributionscentralen kan i detta sammanhang förstås som en del av den materiella infrastrukturen som möjliggör tillgång till allokativa resurser, exempelvis logistik och större distributionskapacitet inom regionen (Aakvaag 2008).

Resultatet kan dessutom kopplas till Bosona (2013) som betonar vikten av att ha kortare geografiska avstånd mellan produktion, distribution och konsumenter då detta underlättar spårbarhet och kontroll i livsmedelskedjan. Detta tyder på att ett ytterligare argument, utöver logistiska barriären för mindre producenter, är att det också skulle kunna bidra till mer samordnade och kontrollerbara flöden.

VD:n menar samtidigt att direktleveransupplägget fungerar relativt väl i Uppsala eftersom avstånden är kortare än i exempelvis Dalarna. Detta kan indikera att den nuvarande logistiken delvis har formats av geografiska och ekonomiska förutsättningar snarare än en uttalad strategi för att gynna småskaliga producenter. Systemet kan förstås som en strategi för att skapa effektiva och samordnade leveranser. Genom att lägga distributionsansvaret på leverantörerna undviker kommunen att behöva bygga upp ett eget distributionssystem. Ur ett miljöperspektiv kan en distributionscentral även innebära fördelar, då man minskar antalet transporter jämfört med om varje småskalig producent skulle leverera varor själva.

Resultatet kan ses som att den logistiska strukturen både möjliggör effektiva leveranser och samtidigt begränsar aktörers handlingsutrymme, vilket är ännu ett exempel på strukturens dualitet. Genom att upphandlingarna organiseras kring stora grossister reproduceras befintliga logistiska strukturer över tid. Systemet begränsar således inte enbart mindre producenters handlingsutrymme, utan

återskapas också genom de rutiner som används i upphandlingsprocessen. De organisatoriska lösningarna framstår därmed inte som neutrala, utan skapar olika förutsättningar för vilka aktörer som har möjlighet att delta i det offentliga livsmedelssystemet (Aakvaag 2008).

Sammanfattning:

De strukturella begränsningarna i Uppsala visar hur legitimeringsstruktur (LOU och avtal), i samverkan med en brist på allokativa resurser, skapar en tröghet i systemet. Handlingsutrymmet begränsas inte endast av lagar, utan också hur olika faktorer tillsammans reproducerar ett beroende av storskaliga grossister och utarmar lokal konkurrens. Även den strikta nationella tolkningen formar handlingsutrymmet. Strukturens dualitet framträder i olika former i alla fyra definierade strukturella begränsningar.

5.2 Målkonflikter i arbetet med hållbar livsmedelsupphandling

Målkonflikter används som ett analytiskt begrepp för att synliggöra de spänningar som framträder i det empiriska materialet. De identifierade målkonflikter utgör också centrala empiriska fynd.

5.2.1 Ekonomiska mål mot hållbarhetsambitioner

Ett av det mest förekommande fenomenen i det empiriska materialet är målkonflikten mellan ekonomiska mål och kommunens hållbarhetsmål. Inom upphandlingsprocessen ges ekonomiska aspekter en central roll då den leverantör som kan uppfylla kraven till lägsta pris vinner. Detta medför en grundläggande konflikt i förhållande till målet om närproducerat eftersom lokala producenter ofta har svårare att enbart konkurrera med pris mot grossister.

Frågan om prioritering blir särskilt tydlig i förhållande till ekologiska livsmedel. En tjänsteperson inom Uppsala kommun beskriver kostnadsaspekten:

Ekologiska livsmedel är ju dyrare. Alla verksamheter har ju mål om budget i balans. Det vill säga, det får ju kanske egentligen inte kosta mer.

Citatet illustrerar att ekonomiska ramar begränsar möjligheten att välja de mest hållbara alternativen. Det kan även tolkas som målkonflikten har blivit ytterligare tydlig till följd av krig och kriser på senare tid. Chefen för måltidsservice bekräftar att inflationen ledde till att livsmedelspriserna steg med 30 procent.

Detta kan tolkas som att de allokativa resurserna (budgeten) inte räcker till för att upprätthålla den tidigare nivån av ekologiska inköp. Detta ledde i sin tur till att

den faktiska mängden ekologiska livsmedel inköpta av kommunen minskade från 60 procent till 48 procent. Budgeten utgör på så sätt en materiell begränsning, som reproducerar ett livsmedelssystem som är byggt på storskalighet och ekonomisk effektivitet. Samtidigt blir tjänstepersonernas praktiska medvetande tydligt i sammanhanget, då de genom erfarenheter hanterar förändrade omvärldsförhållanden såsom krig och ökade livsmedelspriser (Aakvaag 2008).

5.2.2 Konkurrerande hållbarhetsmål

Flera informanter beskriver att sänkningen av det ekologiska målet har haft en positiv inverkan på möjligheterna att nå målet om närproducerat. Som tidigare nämnt, har Uppsala haft höga ambitioner för ekologiska inköp, med ett mål om 100 procent till år 2030, något som idag är reviderat. Det dåvarande ekologiska målet kan betraktas som exkluderande för lokala producenter.

Hållbarhetssamordnaren beskriver:

Så att det här åttiofem procentmålet handlar ju inte bara om att nå hundra procent ekologiskt, utan det är också för att främja det lokala.

Sänkningen var till följd av detta inte enbart på grund av svårighetsgraden av målet utan också en medveten strategi för att öppna dörrar för lokala producenter. Detta visar på en målkonflikt mellan den ekologiska dimensionen och den sociala samt ekonomiska dimensionen att stödja lokala producenter.

Däremot finns det tydliga fördelar för lokala producenter som tidigare exkluderades. En tjänsteperson inom Uppsala kommun förklarar:

Jag menar förut var det ju en problematik att det kunde ju finnas lokala producenter som inte var ekologiskt certifierade... Så det gynnar ju så klart dem när man sänker målet.

Trots att de lokala bönderna ofta arbetade med ekologiska metoder och begränsad användning av gifter stängdes de ute från att lämna anbud på grund av att de saknade formell ekologisk certifiering. På så sätt har minskningen skapat ett ökat utrymme för närproducerade livsmedel. Kostnaden för den ekologiska certifieringen kan struktureringssteoretiskt ses som en allokativ resurs som många av de mindre producenterna saknar. Genom att sänka kravet blev inte detta ett lika stort hinder, vilket strukturellt öppnade upp för fler producenter (Aakvaag 2008).

Samtidigt i linje med Granvik (2012) kan omprioriteringen från ekologiskt till närproducerat problematiseras med begreppet "the local trap". Detta belyser risken i att anta att lokala livsmedel automatiskt är hållbart, särskilt ifall miljöstandarderna i den lokala produktionen understiger den ekologiska

produktionen. Det finns således en målkonflikt med beredskapsperspektivet och säkerställandet av ekologiska standarder.

Chefen för måltidsservice beskriver en förskjutning från ett ensidigt fokus på ekologiskt till att se det bredare: ”Så att det har blivit lite mera av ett paraply för många viktiga delar”. Vidare har beredskapsfrågan blivit en alltmer prioriterad fråga. Chefen beskriver följande:

Nej, men sen är ju en annan del som har ploppat upp här de senaste åren, det är ju beredskapsfrågan. Den är också viktig att ta hänsyn till att vi också klarar och fungerar i en kris eller krig.

Man har inom organisationen försökt styra mer mot lokalt vilket har varit en central utgångspunkt i kommunen. Chefen nämner också att Uppsala är längst fram i Sverige med arbetet och att det är på grund av att man har tagit egna initiativ, då de inte hade någon budget eller målsättning. Detta kan ses som ett tydligt uttryck för att det är en viktig fråga inom kommunen och ett exempel på hur aktörer använder sin drivkraft för att skapa nya strukturer innan det finns formella regler för det.

Detta tyder i sin tur på en förskjutning i hur hållbarhet förstås inom kommunen. Begreppet definieras inte endast utifrån miljömässiga certifieringar utan kopplas även till frågor om lokal försörjning och robusthet. För att citera chefen för måltidsservice: ”Målet att överleva är överordnat alla andra mål.”

Beredskapsperspektivet kan utifrån struktureringsteori ses som ett nytt tolkningsschema som förändrar hur tjänstepersonerna tolkar och värderar lokala livsmedel (Aakvaag 2008). Framtidsarbetet med lokala livsmedel omvärderas från att enbart jaga det lägsta priset eller den ekologiska märkningen till att inkludera frågor kopplat till självförsörjning och beredskap. I likhet med Alvstad et al (2024) framträder beredskap som en allt viktigare dimension, ibland på bekostnad av tidigare ekologiska ambitioner. Den föreslagna livsmedelsberedskapslagen (SOU:2024:8) kan ses som ett ytterligare exempel på att dess frågor har fått en ökad betydelse. Detta kan förstås genom det struktureringsteoretiska begreppet reflexiv handlingsreglering, där aktörerna omvärderar sina prioriteringar utifrån förändrade samhällsförhållanden. Genom detta kan de interna målen förändras, vilket kan skapa nya praktiska möjligheter att prioritera lokala producenter (Aakvaag 2008).

Konflikten mellan det ekologiska och lokala målet går i linje med Koch och Sauer (2024) som pekar på att en målkonflikt uppstår när uppfyllandet av ett mål, det vill säga det närproducerade målet, förhindrar målet av ett annat mål, i detta fall det ekologiska målet.

5.2.3 Hållbarhetsmål och praktisk genomförbarhet

I det empiriska materialet framkommer en återkommande målkonflikt mellan ambitiösa politiska hållbarhetsmål och praktiska förutsättningar. Ett tydligt exempel är målet om 100 procent ekologiskt, som sänkts till 75 procent. Upphandlaren berättar att de under en tid försökte påverka och tydliggöra för politikerna att målet aldrig kommer gå att uppnå, och att det därför är orimligt att ha det som hållbarhetsmål. Utifrån struktureringsteori kan detta ses som ett uttryck för reflexiv handlingsreglering på så sätt att aktörerna reflekterar över vilka konsekvenser det skulle bli ifall målet inte ändrades, snarare än passivt följa dem (Aakvaag 2008).

Marknadens faktiska utbud är en orsak till att mål upplevs ouppnåeliga. En tjänsteperson inom Uppsala kommun berättar att vissa produkter, exempelvis näringsdrycker, saknar ekologiska alternativ överhuvudtaget. Detta leder till att målet är fysiskt omöjligt att uppnå. Resultatet pekar på att en möjlig konsekvens av att ha mål som praktiskt inte går att genomföra är att målet kan förlora sin styrande funktion. Detta till följd av att man börjar betrakta målen som ”något i bakgrunden” i stället för att se dem som genomslagskraftiga. Eventuellt kan detta bidra till att en viss frustration skapas inom verksamheten och riskerar att tilliten till styrningen försvagas. Ur ett struktureringsteoretiskt perspektiv kan de politiska målen förstås som normativa regler som föreskriver hur verksamheten bör bedrivas. Dock när dessa regler inte sammanfaller med tillgängliga allokativa resurser (kommunens budget och marknaden faktiska utbud) så uppstår en målkonflikt, vilket är orsaken till att man har behövt omförhandla målet (Aakvaag 2008).

Chefen för måltidsservice betonar att det är viktigt att inte ha för långa mål som är ouppnåeliga, icke-reviderbara och för dyra. Hen berättar:

Jag har alltid sagt sedan jag började att när ni sätter mål måste ni också kunna finansiera dem. Man kan inte bara sätta ett mål som till slutändan leder till att det blir mindre pengar för barnen och de äldre.

Chefen för måltidsservice beskriver därtill att mål ständigt behöver utvecklas i takt med världsläget och ny forskning. Chefen konkretiserar vikten av att inte ha ett för höga mål med att exemplifiera med det ekologiska målet; ”för varje procentenhet som det ekologiska målet höjs kostar det 1,3 miljon kronor för kommunen”.

Utifrån ett leverantörsperspektiv har det kunnat konstateras att snabba politiska svängningar och ”tvära kast” i hållbarhetsmålen leder till en osäkerhet för producenterna, vilket utifrån resultatet också kan tolkas som en försvårande omständighet för arbetets praktiska genomförande. VD:n för den kommunala

leverantören beskriver hur kommunen plötsligt kan ringa och meddela att de slutar köpa ekologiskt på grund av att det blivit för dyrt eller till följd av nya politiska beslut. Detta kan vidare problematiseras då leverantörerna redan kan ha hunnit kontraktera specifika producenter för leverans av de varor som kommunen efterfrågar.

Att endast från en dag till en annan ringa till bönderna och be de sluta leverera är inte ett alternativ enligt VD:n. Alltså riskerar de att hamna i kläm när kommunens efterfråga förändras i snabbare takt än vad produktionen på gårdarna kan ställas om. Detta synliggör målkonflikten mellan kommunens hållbarhetsambitioner samt behov av att kunna vara flexibla utifrån snabba omställningar och den praktiska genomförbarheten för leverantörerna. Konsekvenserna av dessa svängningar påverkar dock inte alla aktörer lika mycket. VD:n beskriver att stora grossister har större flexibilitet eftersom de arbetar genom breda nätverk av underleverantörer samt att de inte har egen slakt eller styckning, medan lokala företag ofta kontrollerar hela produktkedjan själva.

Sammanfattning:

Diskussionen kring de identifierade målkonflikterna visar hur begränsade allokativa resurser (budget) tvingar fram en reflexiv handlingsreglering av kommunens hållbarhetsmål. Beredskap har vuxit fram som ett dominerande tolkningsschema, vilket har gjort att närproducerat som kategori fått en ny legitimitet. Detta har skett på bekostnad av tidigare ekologiska ambitioner. Aktörerna tvingas till en ständig balansgång mellan normativa politiska mål, det faktiska utbudet och den ekonomiska verkligheten.

5.3 Strategier för att hantera strukturella begränsningar

I arbetet med lokala livsmedelssystem finns det flera exempel på hur tjänstepersonerna utövar sin agens för att navigera inom ramen för de regler och strukturer som finns i den offentliga livsmedelsverksamheten.

5.3.1 Anpassning av upphandlingssystemet och kravställning

En strategi som har identifierats är utbrytningen av vissa varugrupper ur det stora livsmedelskontraktets upphandling, för att sedan upphandla dessa separat.

Hållbarhetssamordnaren säger följande:

Vi har ju något som heter huvudgrossist och där köper vi i princip allt då. Men då stänger man ju dörren. Det finns ju ingen lokal leverantör som kan leverera allt liksom.

Strategin gör det möjligt för mindre aktörer att bli kommunala leverantörer, där VD:n för den kommunala leverantören beskriver detta som nästintill en förutsättning för att lokala leverantörer ska kunna delta i livsmedelsupphandlingar.

Dock kvarstår fortfarande upphandlingssystemets grundläggande logik där den som kan uppfylla kraven till lägst pris vinner. VD:n säger följande:

I grunden är det ändå en vanlig offentlig upphandling där man ska vara billigast. Om vi hade varit dyrare än en huvudgrossist som de kanske får in ett annat anbud ifrån, då åker vi ut.

Strategin begränsas dock av en brist på allokativa resurser i form av tid och personal. En tjänsteperson inom Uppsala kommun säger följande: "...alltså det är ju resurser också. Vi skulle kunna bryta ut bra mycket fler livsmedelsgrupper...". Resultatet visar att ett högre antal leverantörer är mer resurskrävande, både administrativt och logistiskt, då upphandlingarna behöver delas upp och distributionen kan bli mindre samordnad. Detta kan begränsa möjligheten att utveckla arbetet (Aakvaag 2008).

DIS-upphandlingar är ett annat verktyg som kommunen använder för att nå lokala livsmedelsproducenter. Upphandlaren säger följande:

Ja men fördelen med DIS-avtal tycker jag, det är väl att vi kanske kommer åt de mer lokala leverantörerna...Och ur ett beredskapsperspektiv är det jättebra...då kan vi skicka ut en DIS på just det här...Trots allt måste vi alltid ge mat till barn och äldre. Det är högsta prioritet vid exempelvis krig.

DIS-upphandlingar nämns alltså både som en fördelaktig metod för att gynna lokala producenter, samt utifrån ett beredskapsperspektiv. DIS visar hur aktörer utvecklar strategier för att anpassa upphandlingen efter lokala förutsättningar inom ramen för ett lagstyrt system.

En nackdel är dock att volymen av varor som kan införskaffas ofta är begränsad då avtalen delas ut till mindre producenter som inte kan leverera samma mängd som en större leverantör. Chefen för måltidsservice menar att arbetet ofta innebär "små stickprov här och där", och VD:n kompletterar denna bild då hen menar att DIS främst fungerar i mindre kvantiteter.

En ytterligare strategi som kommunen använder sig av är strategiska krav. De kan ställa krav som exempelvis är i enlighet med svensk djurlagstiftning eller krav på låga antibiotikainivåer i köttet. Genom att använda dessa kriterier, som ofta hämtas från upphandlingsmyndigheten, kan upphandlare i processen hantera begränsningen som LOU utgör.

Som ovan nämnt under rubrik 5.1.1 kan det problematiseras att man inte tolkar lagen enhetligt i Europa. Detta kan också innebära vissa försvårande konsekvenser vid den indirekta kravsättningen, då andra länder har anpassat sig till upphandlingsmyndighetens krav för att kunna komma in på den svenska marknaden. Systemet med strategiska krav är alltså inte helt vattentätt och kan inte garantera att varorna är lokalproducerade, då utländska aktörer kan justera och anpassa sin verksamhet för att vinna marknadsandelar.

Det finns även en paradox med indirekta krav. Det huvudsakliga målet är att de krav man ställer är för att främja hållbarhet och djurskydd (vilket ofta förknippas med lokala bönder). Problemet är dock att storskaliga utländska producenter samt nationella grossister oftast har större allokativa resurser att investera i de omställningar som krävs för att möta svenska upphandlingskrav. Små lokala producenter kan därmed indirekt exkluderas, även om de rent fysiskt producerar de varor kommunen efterfrågar.

5.3.2 Pilotprojekt och testverksamhet

En annan strategi som har kunnat identifieras är användningen av pilotprojekt och en verksamhet där det tillåts att testa sig fram. Inom måltidsservice har man till exempel en måltidsutvecklingsgrupp som tar in nya produkter, oftast från svenska företag, för att testlaga och utvärdera dem utifrån flera kriterier, bland annat kopplat till smak och hållbarhetsmål. Vidare har man även använt ”projektform” som en metod. Detta innebär att man tar in en offert och testar ett samarbete med en specifik leverantör under en begränsad tid. En tjänsteperson inom Uppsala kommun beskriver att detta kan vara framgångsrikt då den lokala producenter får utrymme och tid att skala upp och anpassa sin verksamhet efter kommunens krav utan att omedelbart binda upp sig på ett fyraårigt avtal. Kommunen har också testat användandet av dynamiskt inköpssystem, som tidigare nämnts under rubrik 5.3.1. Där har man strategiskt valt honung som produkt, vilket är motiverat utifrån att den utgör en hanterbar och ”jättesmal” produktgrupp. Det gör den till en bra produktgrupp för att utvärdera tekniken innan man går över till större livsmedelsskategorier. Ur ett struktureringsteoretiskt perspektiv kan dessa projekt ses som ett tydligt exempel på hur aktörerna inom den kommunala verksamheten använder sin egen agens för att främja närproducerade livsmedel inom de strukturella ramarna (Aakvaag 2008).

Det empiriska materialet pekar även på att organisationen präglas av en kultur där man vågar testa och göra fel. Citerat från hållbarhetssamordnaren: ”Om man vågar göra fel, det är ju då man blir som mest kreativ och kommer framåt”. Struktureringsteoretiskt bidrar detta till utvecklingen av aktörernas praktiska medvetande, då de genom erfarenhet lär sig navigera inom regelverkets ramar.

Testningen kan förstås som ett sätt att experimentera med den sociala praktiken innan de ”fastnar” i institutionella strukturer i form av fyraåriga avtal. De är också ett exempel på aktörernas utövande av deras praktiska medvetande (Aakvaag 2008).

5.3.3 Samverkan, dialog och kompetensstöd

Olika organisatoriska strategier har utvecklats. Till exempel har kommunen sett ett behov av att möta producenter i direkta möten för att förstå deras specifika förutsättningar. Till hösten 2026 planeras ett branschråd för landsbygden för att öka förståelsen för leverantörernas förutsättningar och främja samverkan mellan producenter. Markmöten genomförs redan nu där man försöker identifiera svårigheterna och arbeta tillsammans för att hitta lösningar.

Som ovan nämnt under rubrik 5.1.2 kan det digitala upphandlingssystemet ”TendSign” ses som tekniskt komplext. För att göra systemet enklare och mer överskådligt har kommunen skapat en anbudsskola som lär producenter hur systemet fungerar. Tjänsten ”lånad upphandlare” har dessutom lanserats. Detta innebär att mindre företag kan få direkt stöd för att tolka komplexa upphandlingssystem och juridiska krav, vilket struktureringsteoretiskt utgör allokativa resurser (Aakvaag 2008).

Flera informanter framhåller även användningen av en hållbarhetssamordnare som en framgångsrik strategi. En tjänsteperson inom Uppsala kommun beskriver följande:

...hållbarhetsfrågor i upphandlingar har verkligen fångats upp nuförtiden, i och med att vi alltid vid första mötet har en hållbarhetssamordnare med.

Resultatet tyder på att rollen verkar fungera som en viktig auktoritativ resurs då det eventuellt kan främja en mer samordnad organisation (Aakvaag 2008).

Hållbarhetssamordnaren själv beskriver vidare vikten av att bygga broar mellan olika verksamheter. Citerat från hållbarhetssamordnaren:

Det är den kompetensen man kräver av oss hållbarhetssamordnare...här har vi producenten, där har vi upphandlaren, där har vi beställaren. Ni tre måste träffas. Jaha nu kan inte ni prata riktigt samma språk. Då ska vi kunna hjälpa dem lite.

Resultatet tyder på att kommunen aktivt försöker motverka organisatoriska silostrukturer. Detta resultat överensstämmer med Andersson et al. (2026) som menar att det är viktigt med en integrerad planering för att kunna omsätta politiska mål. Deras forskning pekar även på att en specifik koordinatör med mandat att leda samarbete är en avgörande framgångsfaktor vilket i detta sammanhang hållbarhetssamordnaren utgör.

I samband med det ökade fokuset på livsmedelssäkerhet har kommunen nyligen anställt en beredskapsperson. Rollen arbetar nära hållbarhetsteamet för att kunna se frågor om livsmedel utifrån ett beredskapsperspektiv. Resultaten visar att hållbara livsmedelssystem inte endast formas genom juridiska krav och upphandlingsteknik, utan att ”mjuka värden” i form av relationer och kunskapsutbyte också används för att navigera i de strikta strukturerna.

Sammanfattning:

Sammanfattningsvis visar dessa strategier hur tjänstepersonerna använder sitt handlingsutrymme och sin agens för att öppna upp för lokala producenter. De använder sin kunnighet och sitt praktiska medvetande för att ingripa i och påverka organisationen, snarare än att direkt utmana LOU. Detta kan illustrera deras användande av sitt praktiska medvetande (Aakvaag 2008).

6. Slutsats

Syftet med denna studie har varit att undersöka hur arbetet med närproducerade livsmedel formas och hanteras inom Uppsala kommuns hållbarhetsarbete och den offentliga måltidsverksamheten. Nedan redogörs studiens viktigaste slutsatser utifrån studiens frågeställningar.

För studien huvudforskningsfråga har det redogjorts att arbetet formas i ett kontinuerligt samspel mellan organisatoriska, juridiska och marknadsmässiga strukturer samt aktörernas eget handlingsutrymme. Arbetet präglas både av politiska ambitioner att stärka lokala livsmedelssystem och av begränsningar kopplade till offentlig upphandling, ekonomi och logistik.

För att knyta an till studiens första underfråga visar resultatet även att flera strukturella begränsningar påverkar arbetet. LOU framstår som en av de mest betydande utmaningarna i arbetet, då den sätter ramarna för vad som anses vara ett juridiskt korrekt handlande. LOU medför möjligheter att integrera hållbarhetskrav i offentlig upphandling, exempelvis genom miljömässiga och sociala kriterier, och på så sätt möjliggör den ett visst handlingsutrymme för tjänstepersoner.

Med avseende på studiens andra underfråga finns det alltså ett visst handlingsutrymme för aktörerna i form av tolkning, anpassning och samverkan inom systemet. Principerna om likabehandling och konkurrensneutralitet begränsar dock möjligheten att explicit prioritera lokala producenter. Därutöver saknas en tydlig juridisk definition av vad som avses med närproducerade livsmedel. Avsaknaden av en enhetlig definition medför stora osäkerheter kring hur arbetet med dessa frågor ska bedrivas i praktiken och utgör således ett administrativt strukturellt problem.

Gällande målkonflikter visar resultaten en målkonflikt mellan ambitionen att främja hållbara och lokala livsmedelssystem och de begränsningar som tjänstepersoner upplever i sitt praktiska arbete. Målkonflikten har konsekvent gjort sig påmind under arbetets gång. Kommunen kan ses som en mellanhand som konsekvent behöver förhandla mellan olika hållbarhetsmål och nationella regelverk vilket därmed utgör en målkonflikt.

I anknytning till studiens andra och tredje underfråga indikerar resultaten även på att utvecklingsarbetet av lokala livsmedelssystem i hög grad vilar på tjänstepersonernas handlingsutrymme och erfarenheter. Strategier som har identifierats är exempelvis DIS-upphandlingar, strategisk kravställning samt olika

pilotprojekt. Alla dessa strategier illustrerar en hög professionell kompetens och ett aktivt arbete för skapandet av möjligheter inom det rådande systemet. Dock kan det nuvarande systemet tyda på en till viss del systematisk sårbarhet. Informanternas beskrivningar indikerar att arbetet med närproducerade livsmedel är beroende av enskilda aktörers initiativ och förmåga att navigera inom komplexa regelverk och organisatoriska strukturer. Detta kan göra arbetet sårbart och bidra till svårigheter att upprätthålla långsiktiga arbetssätt över tid. När det gäller organisatoriska arbetsformer kan slutsatsen dras att en integrerad planering där strategiska mål förankras i hela organisationen är en ytterligare avgörande strategi. Hållbarhetssamordnaren framställs ha en särskilt viktig roll för att motverka att organisationen arbetar uppdelat. Tät samverkan mellan leverantörer och kommunernas tjänstepersoner är därför centralt för en fortsatt positiv utveckling.

Studien indikerar även på ett pågående skifte i hur hållbarhetsbegreppet förstås inom kommunen. Hållbarhetsbegreppet verkar i allt större utsträckning kopplas till frågor om lokal livsmedelsberedskap, snarare än enbart ekologisk hållbarhet. Beredskapsperspektivet fungerar på så sätt som ett nytt tolkningsschema. Paradoxalt nog har de ekonomiska begränsningarna och sänkta ekologiska mål möjliggjort att lokala leverantörer i större utsträckning inkluderats till följd av att de ändrade certifieringskraven. Trots detta är dagens livsmedelssystem i hög grad organiserat utifrån storskalighet, standardisering och effektivitet, vilket tenderar att gynna de större aktörerna samtidigt som de skapar svårigheter för lokala aktörer att i samma utsträckning kunna delta i upphandlingsprocessen på likvärdiga villkor.

Sammantaget visar studiens resultat att offentlig livsmedelsupphandling inte enbart formas av formella regelverk, utan också av hur aktörerna tolkar, anpassar och navigerar inom dessa strukturer i praktiken. Resultaten visar att för att kunna nå en långsiktig omställning räcker det inte endast med politiska visioner, utan det krävs en omformning av systemet. Det lokala måste transformeras från att vara ett undantag till att bli en naturlig och stabil del av den kommunala välfärden. Uppsala kan ses som ett strategiskt fall för att belysa bredare utvecklingstendenser inom svenska kommuners arbete med hållbara livsmedelssystem. Framtida forskning bör därför fokusera på hur dessa framgångsrika men relativt personberoende strategier kan institutionaliseras för att skapa mer långsiktiga strukturer.

7. Referenser

Aakvaag, Gunnar C., *Moderns sociologisk teori*, Studentlitteratur, Lund, 2011.
[2026-04-22]

Alvehus, J., Eldén, S., Wästerf, D. & Öhlin, S. (2024). *Metodboken – Att tänka, undersöka, analysera och skriva på samhällsvetenskapliga grunder*. 1:1. Studentlitteratur. [2026-04-17]

Alvstad, R., Jonell, M. & Lindahl, T. (2024a). Alvstad - 2024 - *Synergies and trade-offs between crisis preparedness and environmental sustainability of school meal*. <https://mistrafoodfutures.se/app/uploads/2024/06/Rapport-22.pdf> [2026-04-09]

Andersson, M. (2024). *Kommunen – en ledande aktör för framtidens livsmedelsförsörjning? Kommuners arbete för lokala livsmedelssystem och livsmedelsberedskap*.
<https://www.uu.se/download/18.49cd1dd119c98973bfd3c649/1773132191871/Kommunen%20ledande%20akt%C3%B6r%20f%C3%B6r%20framtidens%20livsmedelsf%C3%B6rs%C3%B6rjning.pdf> Uppsala universitet. [2026-04-15]

Andersson, M., Granvik, M. & Milestad, R. (2026). *Breaking out of the silos: integrated approaches to food systems planning. Insights from Swedish municipalities*. *European Planning Studies*, 34 (3), 467–487.
<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/09654313.2025.2599867?needAccess=true> [2026-04-16]

Bosona, T. (2013). *Integration of Logistics Network in Local Food Supply Chains. simplify food traceability and reduce food recall cost*
https://pub.epsilon.slu.se/10870/1/Bosona_T_131028.pdf [2026-04-16]

Dannefjord, P. (1999). *Metod och Problem- en inledning och sociologisk analys*.
<https://lnu.diva-portal.org/smash/get/diva2:206189/FULLTEXT01.pdf> [2026-04-27]

Granstedt, A. & Thomsson, O. (2022). *Sustainable Agriculture and Self-Sufficiency in Sweden—Calculation of Climate Impact and Acreage Need Based on Ecological Recycling Agriculture Farms*. *Sustainability*, 14, 5834.
<https://doi.org/10.3390/su14105834> [2026-04-27]

- Granvik, M. (2012). *The Localization of Food Systems- An Emerging issue for Swedish Municipal Authorities*.
https://www.researchgate.net/publication/241723084_The_Localization_of_Food_Systems_-_An_Emerging_Issue_for_Swedish_Municipal_Authorities [2026-04-07]
- Granvik, M., Millestad, R. & Andersson, M. (2026). *Placing resilient local food systems on the municipal agenda: Insights from Sweden*
<https://link.springer.com/article/10.1007/s12571-025-01642-5> [2026-04-02]
- Konsumentverket (2024). *Närodlat och närproducerat*.
<https://www.konsumentverket.se/miljo-och-hallbarhet/narodlat-och-narproducerat/> [2026-04-02]
- Koch, D. & Sauer, A. (2024). *Identifying and Dealing with Interdependencies and Conflicts between Goals in Manufacturing Companies' Sustainability Measures*.
<https://www.mdpi.com/2071-1050/16/9/3817?com> [2026-04-18]
- Krautscheid, L., Pugh, R. & Westerdahl, S. (2025). *Public procurement and local food for sustainable governance: insights from Dalarna, Sweden*. Routledge.
<https://doi.org/10.1080/02697459.2025.2604813>[2026-04-17]
- Landsbygdsnätverket (2026). "Kommunen är nyckeln"- möt forskaren som vill förändra vårt livsmedelssystem.
https://www.landsbygdsnatverket.se/nyheterochartiklar/nyhetsarkiv/kommunerna_arnyckelnmotforskarensomvillforandravartlivsmedelssystem.5.7517063219d41a1971a15df.html [2026-04-01]
- Lassen, A.D., Vibeke Thorsen, A. & Trolle, E. (2023). *Current Practices and Opportunities for More Sustainable Public Food Procurement: A Qualitative Study among Danish Municipalities and Regions*.
<https://www.mdpi.com/2304-8158/12/10/1975> [2026-04-02]
- Livsmedelsstrategin 2.0 (2025). *Livsmedelsstrategin-2.0*.
<https://www.regeringen.se/contentassets/77b9be17a33f4d8a804512d4aceea517/livsmedelsstrategin-2.0.pdf> [2026-04-01]
- Molin, E. (2023). *Toward a more sustainable food system using public procurement*. <https://kth.diva-portal.org/smash/get/diva2:1758756/SUMMARY02.pdf> [2026-04-01]

Molin, E., Martin, M. & Björklund, A. (2021). *Addressing Sustainability within Public Procurement of Food: A Systematic Literature Review*. Sustainability, 13. <https://doi.org/10.3390/su132313395> [2026-04-07]

Naturvårdsverket (2025). *Matsvinn och livsmedelsavfall*. <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/avfall/avfallslag/matsvinn-och-livsmedelsavfall/> [2026-04-03]

Nikodinoska, N., Paletto, A., Pastorella, F., Granvik, M. & Franzese, P.P. (2018). *Assessing, valuing and mapping ecosystem services at city level: The case of Uppsala* (Sweden). Ecological Modelling, 368, 411–424. <https://doi.org/10.1016/j.ecolmodel.2017.10.013>[2026-04-14]

Our common future (1987). *Our common future*. <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> [2026-04-14]

Regeringskansliet (2025). *Färdplan för de offentliga affärerna 2025–2030*. <https://www.regeringen.se/contentassets/7ef58f17c4a14a6eb2ccd9b0ea5e4e84/fardplan-for-de-offentliga-affarerna-20252030.pdf> [2026-04-15]

Regeringskansliet (2024). *Livsmedelsberedskap för en ny tid* <https://www.regeringen.se/contentassets/fc08dfb51d014b3996b719005beb146f/livsmedelsberedskap-for-en-ny-tid-sou-20248.pdf> [2026-04-23]

Ritchie, H. (2021). *How much of global greenhouse gasemissions come from food?* Our World in Data, <https://ourworldindata.org/greenhouse-gas-emissions-food> [2026-04-13]

Röös, E. & Wivstad, M. (2019). *Närproducerat och/eller ekologiskt- vad ska vi välja? Närproducerat och/eller ekologiskt- vad ska vi välja?* https://pub.epsilon.slu.se/26116/1/roos_e_et_al_211116.pdf [2026-04-05]

SFS 2016:1145 Lag om offentlig upphandling. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-20161145-om-offentlig-upphandling_sfs-2016-1145/ [2026-05-21]

SOU 2024:8. (2024). *Livsmedelsberedskap för en ny tid*. Stockholm. Regeringskansliet. [2026-04-27]

SILO (2023). *Statik över inköp av livsmedel i offentlig sektor*. https://mattanken.se/download/18.4627c3ef191fdbf8ba349aa/1726660011866/Rapport_SILO%202023.3.pdf [2026-04-03]

Stockholm Resilience Centre (2025). *EAT-Lancet 2025: Global food transformation needed to ease pressure on the planet and save millions of lives* <https://www.stockholmresilience.org/research/research-stories/2025-10-03-eat-lancet-2025-global-food-transformation-needed-to-ease-pressure-on-the-planet-and-save-millions-of-lives.html> [2026-04-07]

Ståhl, I. (2024). *Insights from the Implementation of Södertälje Municipality's Food Supply Strategy*. <https://kth.diva-portal.org/smash/get/diva2:1877280/FULLTEXT01.pdf> [2026-04-09]

Sundén, D. (2023). *Forskning om offentlig upphandling*. Konkurrensverkets uppdragsforskningsrapport 2023:6. https://www.konkurrensverket.se/globalassets/dokument/informationsmaterial/rapporter-och-broschyrer/uppdragsforskning/forskrapport_2023-6.pdf [2026-04-09]

Tendall, D., Joerin, J., Kopainsky, B., Edwards, P., Shreck, A., Le, Q.B., Krütli, P., Grant, M. & Six, J. (2015). Food system resilience: Defining the concept. *Global Food Security*, 6, 17–23[2026-04-20]

Upphandlingsmyndigheten (u.å.a). *Inköpsprocessen steg för steg*. <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/inkopsprocessen/> [2026-04-20]

Upphandlingsmyndigheten (u.å.b). *Uppdelning av kontrakt*, Upphandlingsmyndigheten. <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/regler-och-lagstiftning/olika-sorters-avtal-och-kontrakt/uppdelning-av-kontrakt/> [2026-04-05]

Uppsala kommun (2025). *Gör affärer med oss – så fungerar upphandling och inköp*. *Gör affärer med oss – så fungerar upphandling och inköp*. <https://www.uppsala.se/foretag-och-naringsliv/upphandling-och-leverantor/sa-fungerar-upphandling-och-inkop/> [2026-04-20]

Uppsala kommun (2025). *Mål och Budget 2026*. Uppsala kommun. <https://www.uppsala.se/contentassets/99cda9d508ed4a7ea8b9bfaa8d878b80/mal-och-budget-2026-med-plan-for-2027-2028.pdf> [2026-04-21]

Uppsala kommun (2026). <https://www.uppsala.se/>. [2026-04-21]

Uppsala kommun (2026) *Måltidsservice följer upp 2025 års hållbarhetsmål* <https://maltidsservice.uppsala.se/nyheter/maltidsservice-foljer-upp-2025-ars-hallbarhetsmal/> [2026-04-03]

Vetenskapsrådet. (2024). *God forskningsred.* Stockholm: Vetenskapsrådet. ISBN 978-91- 89845-08-4. <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2024-10-02-god-forskningsred-2024.html> [2025-05-07]

Yang, C. (2022). *The nexus of Swedish food consumption emissions in climate health and fairness.* SEI. <https://www.sei.org/perspectives/swedish-food-climate-health-fairness/> [2026-04-14]

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU kan publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver i sådana fall godkänna publiceringen. I samband med att du godkänner publicering kommer SLU även att behandla dina personuppgifter (namn) för att göra arbetet sökbart på internet. Du kan närsomhelst återkalla ditt godkännande genom att kontakta biblioteket.

Även om du väljer att inte publicera arbetet eller återkallar ditt godkännande så kommer det arkiveras digitalt enligt arkivlagstiftningen.

Du hittar länkar till SLU:s publiceringsavtal och SLU:s behandling av personuppgifter och dina rättigheter på den här sidan:

- <https://libanswers.slu.se/sv/faq/228316>

JA, jag, Sara Fransson har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

JA, jag, Oskar Andersson har läst och godkänner avtalet för publicering samt den personuppgiftsbehandling som sker i samband med detta

NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse till att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.